

Karelia-ammattikorkeakoulu
Tradenomi (AMK)

Tilinpäätöksen rekisteröintivelvollisuus ja sen valvonta

Minna Lihavainen

Opinnäytetyö, marraskuu 2023

www.karelia.fi

OPINNÄYTETYÖ
Marraskuu 2023
Liiketalouden koulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijä(t)
Minna Lihavainen

Nimeke
Tilinpäätöksen rekisteröintivelvollisuus ja sen valvonta

Tiivistelmä

Opinnäytetyön tarkoituksena oli avata teorian tiedon kautta, mitä lakisääteisiä velvollisuuksia yrityksillä on tilinpäätökseen liittyen. Työn teoriaosiossa käytiin läpi, mitä virallisella tilinpäätöksellä ja siihen liittyvillä asiakirjoilla lakien mukaan tarkoitetaan, mikä on tilintarkastuksen merkitys yritykselle sekä millaista lainsäädäntöä löytyy tilinpäätöksen rekisteröintivelvollisuuden takaa. Lisäksi opinnäytetyössä käsiteltiin uuden ja vanhan kaupparekisterilain eroja yritysten velvollisuuksien näkökulmasta.

Opinnäytetyön tietoperustan laadinnassa käytettiin apuna lainsäädäntöä sekä alan kirjallisuutta. Työn yhtenä osana oli tarkastelu, joka toteutettiin määrällisenä tutkimuksena. Tarkastelussa selvitettiin tilinpäätöksen rekisteröintivelvollisuuden täyttämisen tasoa Pohjois-Karjalassa. Suuren tutkimusaineiston vuoksi tarkastelu rajattiin koskemaan osakeyhtiöitä, joiden kotipaikka on Pohjois-Karjalan alueella. Aineisto kerättiin tarkastelemalla kaupparekisteriin rekisteröityjä tilinpäätöstietoja.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että Pohjois-Karjalan osakeyhtiöt hoitavat lakisääteiset velvollisuutensa pääsääntöisesti lakien edellyttämällä tavalla. Tarkastelun perusteella saatiin selville vain rekisteröintien tämänhetkinen tilanne. Se ei antanut selvyyttä rekisteröintien laiminlyöntien syyille, mikä voisi olla mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe.

Kieli
suomi

Sivuja 52

Asiasanat
kirjanpitovelvollisuus, tilinpäätös, tilintarkastus, tilinpäätöksen rekisteröintivelvollisuus

THESIS
November 2023
Degree Programme in Business Economics

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600 (switchboard)

Author(s)
Minna Lihavainen

Title
Obligation to Register Financial Statement and its Supervision

Abstract

The purpose of the thesis was to review through theoretical information what statutory obligations companies have in relation to financial statements. The theoretical section of the thesis covered what is meant by official financial statements and related documents according to the laws, what is the significance of the audit for the company, and what kind of legislation can be found behind the obligation to register financial statements. In addition, the thesis dealt with the differences between the new and old Trade Register Act from the point of view of the obligations of companies.

Legislation and literature in the field were used to help prepare the knowledge base for the thesis. As part of the work, quantitative research was carried out to examine the level of compliance with the obligation to register financial statements in North Karelia. Due to the large research data, the examination was concerned to limited companies based in the North Karelia region. The material was collected by examining the data of financial statements registered in the Trade Register.

Based on the results, it could be concluded that North Karelian limited companies mainly carry out their statutory obligations as required by law. Based on the review, only the current status of the registrations was found. It did not give clarity to the root causes of registration failures, which could be an interesting topic for further research.

Language
Finnish

Pages 52

Keywords
accountability, financial statements, audit, obligation to register financial statements

Sisältö

1	Johdanto	5
1.1	Aiheen tausta ja lähtökohdat.....	5
1.2	Työn tavoitteet ja tarkasteltavan otoksen rajaus	7
1.3	Aikaisemmat tutkimukset aiheesta.....	9
2	Kirjanpitovelvollisuus, tilinpäätös ja tilintarkastus	10
2.1	Kirjanpitovelvollisuus	10
2.2	Tilinpäätös ja sen sisältö.....	12
2.2.1	Tase, tuloslaskelma ja liitetiedot	14
2.2.2	Rahoituslaskelma ja toimintakertomus	18
2.3	Tilintarkastus.....	20
3	Tilinpäätöksen rekisteröintivelvollisuus	23
3.1	Verohallinnon rekisteröintiprosessi	26
3.2	Patentti- ja rekisterihallituksen rekisteröintiprosessi.....	28
3.3	Rekisteröintivelvollisuuden valvonnan nykytila	28
3.3.1	Vanhan kaupparekisterilain säännökset	29
3.3.2	Uuden kaupparekisterilain valvontaan tuomat muutokset.....	31
3.3.3	Tilintarkastajan rooli rekisteröintivelvollisuuden valvonnassa	32
4	Opinnäytetyössä käytetyt menetelmät	34
4.1	Määrällinen tutkimus.....	34
4.2	Opinnäytetyön käytännön toteutus	37
5	Tulokset	41
6	Johtopäätökset ja pohdinta	45
6.1	Johtopäätökset	45
6.2	Pohdinta	47
	Lähteet.....	51

1 Johdanto

1.1 Aiheen tausta ja lähtökohdat

Suomen yhteiskunta elää ja kehittyy jatkuvasti, minkä vuoksi myös aktiivinen lainsäädäntötyö ja säädösympäristön päivittäminen ajantasaiseksi muuttuvaa tilannetta vastaavaksi ovat tarpeen. Yksi merkittävistä yritys-elämään liittyvistä muutoksista on 1.6.2023 voimaan tullut uusi kaupparekisterilaki (564/2023), joka korvasi vuonna 1979 säädetyt, joskin jo useaan kertaan päivitetyn kaupparekisterilain. Uuden lain tavoitteena on parantaa kaupparekisteritietojen ajantasaisuutta sekä tukea digitalisaation kehitystä. Lisäksi uusi kaupparekisterilaki sisältää aiempaa lakia enemmän viranomaisen valvontaan liittyviä säännöksiä sekä hallinnollisia seuraamuksia, esimerkiksi laiminlyöntimaksuja, mikäli yritykset eivät täytä velvollisuuksiaan lakien edellyttämällä tavalla. Yksi laissa säädetyistä, laiminlyöntimaksun määräämiseen johtavista tapauksista on se, ettei yritys ilmoita osakeyhtiölain vaatimusten mukaisia tilinpäätöstietoja kaupparekisteriin kahdeksan kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. (Paasikallio 2023) Vaatimusten mukaisilla tilinpäätöstiedoilla tarkoitetaan kirjanpitolain mukaisesti laadittua tilinpäätöstä, mahdollista toimintakertomusta sekä tilintarkastusta koskevia tietoja.

Juuri edellä mainittu, mahdollisesti tyypillisin laiminlyöntimaksuun johtava laiminlyönti on ollut viime vuosina otsikoissa. On selvinnyt, että isotkin yritykset laiminlyövät velvollisuuttaan rekisteröidä tilinpäätös- ja tilintarkastusta koskevat tiedot kaupparekisteriin lakien edellyttämällä tasolla. Nykyinen, Patentti- ja rekisterihallituksen määräämä 85 euron suuruinen myöhästymismaksu on selkeästi riittämätön rangaistus tilinpäätöstietojen rekisteröinnin laiminlyönnistä. Uusi kaupparekisterilaki antaa viranomaiselle enemmän keinoja laiminlyöntien hillitsemiseen. Näitä keinoja sivutaan myöhemmin tässä luvussa sekä käsitellään tarkemmin tämän opinnäytetyön 3. luvun teoriaosiossa.

Kaupparehti julkaisi lokakuussa 2022 artikkelin, jossa Kaupparehden analyytikko Ari Rajala arvioi yli 50 miljoonan liikevaihdon omaavasta yhtiöstä jopa 50:n

rikkovan osakeyhtiölakia ja laiminlyövän tilinpäätöksen rekisteröintivelvollisuutta kaupparekisteriin. Laiminlyöjien joukossa on Kauppalehden selvityksen mukaan myös suuria, tunnettuja yhtiöitä kuten Vattenfall ja Snellman. (Herrala 2022a.)

Patentti- ja rekisterihallituksen johtava lakimies Jouko Koitto arvioi Kauppalahden artikkelin julkaisun jälkeen, että noin 10 prosenttia yrityksistä jättää tilinpäätöstietonsa ilmoittamatta määräajassa, mikä tarkoittaa Suomessa rekisteröityjen osakeyhtiöiden määrään peilattuna noin 26 000 yhtiön tietoja (Herrala 2022b). Luku vaikuttaa verrattain suurelta, eikä suoranaista selvyttä siitä, miksei Patentti- ja rekisterihallitus patistele velvollisuuksiaan laiminlyöviä yrityksiä lakien mukaiseen toimintaan ole ollut. Suurin syy kuitenkin lienee se, ettei vanhentunut lainsäädäntö ole tarjonnut Patentti- ja rekisterihallitukselle riittävän laajaa työkalupakkia toimenpiteisiin ryhtymiseen, jolloin ilmoittamiseen liittyvä käytäntö on sallinut yrityksille toiminnan, joka ei täytäkään lainsäädännön vaateita.

Toisaalta kysymys, johtuvatko laiminlyönnit yksinkertaisesti piittaamattomuudesta vai onko taustalla esimerkiksi yritysten tietoinen pyrkimys salata julkiseksi tarkoitettuja tietoja taloudellisesta tilanteestaan kilpailijoiltaan tai sidosryhmiltään, on mielenkiintoinen. Samaa kysymystä käsitteli blogitekstissään Suomen Tilintarkastajat ry:n asiantuntija Jarkko Rautio, joka pohti syitä tilinpäätöksen rekisteröintivelvollisuuden laiminlyönneille. Rautio nostaa tekstissään esille eräänlaisia itsestäänselvyksiä, kuten koronapandemian jälkimaininkeineen, Ukrainan kriisin ja yleisen taloustilanteen kehityksen, mutta myös tilinpäätösten rekisteröintiin liittyvien valvontajärjestelmien puutteellisuuden ja haavoittuvuuden. (Rautio 2022.)

Olen työskennellyt vuosia tilintarkastusalalla, jossa ajoittain päätyy tekemisiin kaupparekisteriin ilmoitettujen tilinpäätöstietojen sekä niiden valitettavien puutteiden kanssa, vaikka tilintarkastajan velvollisuuksiin ei kuulukaan valvoa tilinpäätöksen rekisteröitäväksi päätymistä. Vuosien varrella olen voinut havaita, että Patentti- ja rekisterihallituksen kaupparekisteriin, pääasiassa Verohallinnon kautta veroilmoituksen liitteinä, päätyvät tiedot ovat varsin monenkirjavia. Vastaan on tullut sekä hyvin puutteellisia rekisteröintejä että täysin tyhjiä papereita. On kuitenkin todettava, että valtaosa näkemistäni tapauksista on sellaisia,

joissa lakien vaateet on täytetty ja rekisteriin päätyntä asianmukaisesti virallinen tilinpäätös sekä tilintarkastuskertomus.

Huomionarvoista on myös se, että toisinaan kaupparekisteriin päätyy tilinpäätöksen mukana myös sinne kuulumatonta tietoa, kuten yhtiökokousten tai hallituksen kokousten pöytäkirjoja. Pöytäkirjat saattoivat vielä muutama vuosi sitten sisältää hallituksen jäsenten tai tilintarkastajan henkilötunnukset kaupparekisteritietojen päivittämistä varten. Tiukentuneen lainsäädännön ja yleisesti lisääntyneen varovaisuuden myötä henkilötunnukset ovat jääneet pois, eikä niitä päädy enää julkisesti kenen tahansa tarkasteltavaksi, mutta yhä edelleen törmää rekisteröityihin tilinpäätöstiетoihin, joiden mukana on esimerkiksi yhtiökokouksen pöytäkirja vaikkei sen rekisteröimistä edellytetä.

Havaintojeni ja sen myötä, että tilinpäätösten rekisteröintivelvollisuus sekä sen laiminlyönnit ovat nousseet myös valtamedian otsikoihin tuntui luontevalta lähteä työstämään tätä opinnäytetyötä aiheen parissa. Kesäkuussa 2023 voimaan astunutta uutta kaupparekisterilakia otetaan käyttöön portaittain ja osittain sitä sovelletaan vasta vuosista 2025 ja 2026 alkaen. Siirtymäkausi esimerkiksi laiminlyöntimaksujen osalta on pitkä ja vanhan lain mukaisia maksuja sovelletaan aina vuoteen 2024 saakka. Vuoden 2025 alusta eli joulukuussa 2024 ja sen jälkeen päättyviä tilikausia koskevat myöhästymismaksut perustuvat myöhästymisen keston ja ovat pienimmilläänkin lähes puolet nykyistä suuremmat. Tilinpäätöksen rekisteröintivelvollisuuden täyttämistä koskevien laiminlyöntimaksujen lisäksi uusi kaupparekisterilaki sisältää muitakin laiminlyöntimaksuin sanktioitavia velvoitteita. (Patentti- ja rekisterihallitus 2023d.) Uuden kaupparekisterilain mukaisia velvoitteita ja eroja vanhaan lakiin verrattuna käsitellään tarkemmin luvussa 3.

1.2 Työn tavoitteet ja tarkasteltavan otoksen rajaus

Patentti- ja rekisterihallituksen tilastojen mukaan Suomessa toimi vuoden 2023 alussa kaikkiaan yli 666 000 yritystä, joista suurin osa on joko yksityisiä

elinkeinonharjoittajia tai osakeyhtiöitä (Patentti- ja rekisterihallitus 2023a). Yritystoimintaa voi Suomessa harjoittaa viiden eri yhtiömuodon alla, jotka ovat

- yksityinen elinkeinonharjoittaja eli toiminimi
- avoin yhtiö
- kommandiittiyhtiö
- osakeyhtiö
- ja osuuskunta (Hietala, Järvensivu, Kaivanto ja Kyläkallio 2023, luku 4.2).

Edellä mainituista yhtiömuodoista lait säätelevät tarkimmin osakeyhtiöiden, mukaan lukien julkiset osakeyhtiöt, ja osuuskuntien toimintaa sekä velvollisuuksia tilinpäätöksen laatimiseen ja rekisteröimiseen liittyen.

Tämän opinnäytetyön lukujen 2 ja 3 teoriaosioden tavoitteena on avata sitä, mitä virallisella tilinpäätöksellä ja siihen liittyvillä asiakirjoilla lakien mukaan tarkoitetaan, mikä merkitys tilintarkastuksella on yritykselle sekä millaista lainsäädäntöä löytyy tilinpäätöksen rekisteröintivelvollisuuden takaa. Lisäksi 3 luvussa tarkastellaan vanhan ja uuden kaupparekisterilain eroja. Sekä sitä, mitä lisäyökaluja uusi laki tuo valvovan viranomaisen eli Patentti- ja rekisterihallituksen käyttöön rekisteröintivelvollisuuden laiminlyönteihin puuttumiseksi.

Opinnäytetyön tutkielmaosuuden tavoitteena on tarkastella sitä, esiintyykö Pohjois-Karjalassa toimivien osakeyhtiöiden tilinpäätöksen rekisteröintivelvollisuuden täyttämässä puutteita. Työn tarkasteluosio on rajattu käsittelemään vain osakeyhtiöitä, sillä edellisessä kappaleessa kuvatun mukaisesti se on toiminnan ohella yleisin yritystoiminnan harjoittamiseen käytetty yhtiömuoto Suomessa. Lainsäädännössä ja teoriaosuudessa on sivuttu lyhyesti myös muita yhteisömuotoja koskevia säännöksiä. Osakeyhtiön tapaan myös avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö ovat Suomen lakien mukaan velvollisia laatimaan tilinpäätöksen kirjanpitolakia (1336/1997) sekä avoimesta ja kommandiittiyhtiöstä säädettyä lakia noudattaen (Laki avoimesta ja kommandiittiyhtiöstä 389/1988), mutta kirjanpitolain 3 luvun 9 §:n säädösten mukaisesti kyseiset yhtiömuodot ovat velvollisia rekisteröimään tilinpäätöstietonsa Patentti- ja rekisterihallitukselle vain mikäli avoimen tai kommandiittiyhtiön vastuunalaisena yhtiömiehenä on

osakeyhtiö tai toinen avoin yhtiö tai kommandiittiyhtiö. Kyseiset yhtiörakenteet ovat harvinaisempia ja tästä syystä avoimet ja kommandiittiyhtiöt on rajattu pois opinnäytetyön tarkastelun kohteena olevasta aineistosta.

Toiseksi tarkasteltavaa aineistoa rajaavaksi tekijäksi valikoitui maantieteellinen raja Pohjois-Karjalassa toimiviin yrityksiin, sillä Suomen yritys kenttä on laaja ja käsittää valtavan määrän yrityksiä. Pohjois-Karjalassa toimivien yritysten koluokka on pääosin pienempi kuin esimerkiksi pääkaupunkiseudulla toimivien yritysten, joiden rekisteröintivelvollisuuden laiminlyönnit ovat nousseet valtamedian otsikoihin. Tämän vuoksi tässä opinnäytetyössä on keskitytty tarkastelemaan Pohjois-Karjalan osakeyhtiöiden tilannetta.

1.3 Aikaisemmat tutkimukset aiheesta

Tämän opinnäytetyön aihetta suoraan sivuavaa tutkimusta ei löydy ammattikorkeakoulujen Theseus-tietokannasta. Opinnäytetyön teoriaosiossa käsiteltyjä aiheita; kirjanpitovelvollisuutta ja tilinpäätöksen laatimisvelvollisuutta sekä tilintarkastusta eri näkökulmista käsitteleviä opinnäytetöitä on löydettävissä useita. Aiheisiin liittyvät opinnäytetyöt keskittyvät useimmissa töissä tarkastelemaan esimerkiksi tilinpäätöksen laatimista syventävän ohjeistuksen kautta. Osakeyhtiöitä koskeva tilinpäätöksen rekisteröintivelvollisuus on mainittu useissa töissä osana tilinpäätösprosessia, mutta velvollisuuden taustaa tai prosessia ei ole käsitelty.

Muitakaan täysin vastaavaa kohdennusta käyttäviä, virallisia tutkimuksia aiheesta ei ole julkaistu. Verohallinto sekä Patentti- ja rekisterihallitus seuraavat tilinpäätösten rekisteröintiä kumpikin omien prosessiensa mukaisesti, mutta seurannan tulokset eivät ole suoraan julkisia. Patentti- ja rekisterihallitus muun muassa julkaisee vuosittain listoja yrityksistä, jotka eivät ole toimittaneet tilinpäätöstietoja kaupparekisteriin yli vuoden kuluessa tilikauden päättymisestä ja niitä uhkaa rekisteristä poisto.

Myös media, kuten esimerkiksi Kauppalehti teettää satunnaisesti analyyseja mediassa julkaistujen juttujen pohjaksi. Tätä kautta työn johdannossa jo aiemmin mainitut laiminlyönnit nousevat otsikoihin ja yleiseen tietoisuuteen.

2 Kirjanpitovelvollisuus, tilinpäätös ja tilintarkastus

2.1 Kirjanpitovelvollisuus

Kirjanpitolain 1 luku säättää kirjanpitovelvollisuudesta. Kirjanpidolla tarkoitetaan yritysten liiketoiminnasta syntyvien taloudellisten tapahtumien eli liiketapahtumien järjestelmällistä muistiinmerkitsemistä. Kirjanpitovelvollisuuden lisäksi kirjanpitolaki määrittää erikseen lain 2 luvussa, mitä kirjanpitoon kirjattavilla liiketapahtumilla tarkoitetaan ja lain 3 luvussa, millaisia laskelmia, selvityksiä ja raportteja kirjanpidon perusteella on kyettävä saamaan aikaan. Kirjanpitolain 1 luvun 3 § mukaan kirjanpidon laatimisessa on noudatettava hyvää kirjanpitoa eli yleisiä, vakiintuneita menettelytapoja, joista ei laki säädi erikseen. (Leppiniemi & Kykkänen 2018, 18; Kirjanpitolaki luvut 1–3.)

Kirjanpitolain mukaisia kirjanpitovelvollisia ovat avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö, osuuskunta, yhdistys, säätiö sekä rekisteröity uskonnollinen yhdyskunta tai sen rekisteröity paikallisyhteisö. Lisäksi laissa säädetään niin sanotusta kevennetyistä kirjanpitovelvollisuudesta koskien luonnollista henkilöä, liikkeen- tai ammatinharjoittajaa eli esimerkiksi elinkeinotoimintaa toiminimellä harjoittavaa henkilöä. (Kirjanpitolaki 1 luku.) Kirjanpitovelvollisuudella tarkoitetaan lähtökohtaisesti velvollisuutta pitää kahdenkertaista kirjanpitoa eli jokainen yrityksen toimintaan liittyvä liiketapahtuma on kirjattava vähintään kahdelle eri kirjanpidontilille siten, että kirjauksen tulo- ja menopuoleet ovat yhtä suuret. Kirjanpitoon on siis merkittävä jokaisen tapahtuman osalta rahan käyttö ja sen lähde. (Leppiniemi & Kykkänen 2019, 31–32.) Poikkeuksen kahdenkertaisen kirjanpidon pitovelvollisuuteen muodostavat liikkeen- ja ammatinharjoittajat, joiden toiminta ylittää seuraavista raja-arvoista enintään yhden:

- 1) taseen loppusumma on enintään 100 000 euroa
- 2) liikevaihto ylittää 200 000 euroa tai
- 3) palveluksessa on tilikauden aikana keskimäärin yli 3 henkilöä. (Kirjanpitolaki 1 luku 1 a §.)

Kun liikkeen- ja ammatinharjoittajan toiminnan osalta enintään yksi edellä mainituista lähtökohdista täyttyy, ei kahdenkertaisen kirjanpidon vaadetta ole. Liikkeen- tai ammatinharjoittajan velvollisuutena on kuitenkin pitää kirjaa liiketapahtumistaan siten, että milloin tahansa selvittää myyntisaatavien tai ostovelkojen määrän. Kirjanpidosta tulee myös saada tarvittavat tiedot verovelvollisuuden täyttämiseen. (Kirjanpitolaki 1 luku 1 a §.)

Kirjanpitovelvollisuus alkaa siitä hetkestä, kun yhtiö on ryhtynyt harjoittamaan kirjanpitovelvollista toimintaa eli ensimmäisestä liiketapahtumasta lähtien. Vaikka oikeushenkilön eli avoimen yhtiön, kommandiittiyhtiön tai osakeyhtiön oikeustoimikelpoisuus edellyttää rekisteröintiä kaupparekisteriin tai muihin rekistereihin, ovat ne kirjanpitolain 1 luvun 1 § mukaisesti kirjanpitovelvollisia myös rekisteröintiä edeltävästä toiminnasta yhtiön perustamisen jälkeen, jos liiketoimia on ehditty tehdä ennen varsinaista rekisteriin merkitsemistä. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2018, 22.)

Kuten edellä mainittu, kirjanpitolain mukaisesti laaditun kirjanpidon lopputuotteena tulee voida tuottaa erilaisia selvityksiä, laskelmia ja raportteja, joista virallinen tilinpäätös ja toimintakertomus ovat julkisia asiakirjoja. Asiakirjojen julkisesta saatavuudesta vastaa Patentti- ja rekisterihallitus. (Leppiniemi & Kykkänen 2019, 19.) Kyseisten asiakirjojen julkisuus perustuu kirjanpitolain 3 luvun 9 § ja osakeyhtiölain 8 luvun 10 § määräyksiin tilinpäätöksen ja tarvittaessa toimintakertomuksen rekisteröimisestä. Kirjanpitolaki määrittää virallisen tilinpäätöksen sisällön sekä antaa raja-arvot, milloin yhtiön on laadittava julkisena esitettävä toimintakertomus toiminnastaan tilikauden aikana (KPL 3 luku 1–1 a §). Tilinpäätöksen laatimiseen ja sen sisältövaatimukseen perehdytään tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

2.2 Tilinpäätös ja sen sisältö

Kirjanpitolaissa säädetään kirjanpitovelvollisuuden lisäksi muun muassa tilinpäätöksen laatimisvelvoitteesta ja sen sisällöstä. Kirjanpitovelvollisen on laadittava jokaiselta tilikaudelta virallinen tilinpäätös, joka sisältää taseen, tuloslaskelman sekä liitetiedot, joiden lisäksi tilinpäätöksen tulee sisältää kunkin erän vastaava tieto eli vertailutieto edelliseltä tilikaudelta. Edellä mainitut raportit ovat laakisääteisiä ja pakollisia virallisen tilinpäätöksen osia riippumatta siitä minkä kokoluokan yrityksestä on kyse. Kirjanpitolain 1 luvun 4 a – 4 c § jakavat yritykset pien-, mikro- ja suuryrityksiin, joille on kokoluokasta riippuvaisia laissa erikseen määritellyjä helpotuksia tai lisävaateita tilinpäätöksen laatimiseen liittyen.

Mikäli kirjanpitovelvollinen on suuryritys tai yleisen edun kannalta merkittävä yhteisö, säättää kirjanpitolaki erikseen, että sen tulee sisällyttää osaksi virallista tilinpäätöstä rahoituslaskelma eli varojen hankintaa ja niiden käyttöä kuvaava laskelma. Kuten rahoituslaskelman laatimista, myös toimintakertomuksen laatimista edellytetään vain niissä tapauksissa, että yhtiö on julkinen osakeyhtiö, suuryritykseksi määriteltävä yksityinen osakeyhtiö tai osuuskunta tai yleisen edun kannalta merkittävä yhteisö. (KPL 3 luku 1 §.) Edellä mainittuna yleisen edun kannalta merkittävänä yhteisönä pidetään yleisesti paitsi julkisia osakeyhtiöitä myös luottolaitoksia sekä vakuutusyhtiöitä. Suuryrityksestä puhutaan, kun vähintään kaksi kolmesta alla luetellusta raja-arvosta täyttyy tilinpäätöshetkellä:

- taseen loppusumma on yli 20 000 000 euroa
- liikevaihto on yli 40 000 000 euroa
- tai tilikauden aikana yhtiön palveluksessa on ollut keskimäärin 250 henkilöä. (Leppiniemi & Kykkänen 2019, 40–41.)

Kirjanpitolain 3 luvun 1 § mukaan laadittavan tilinpäätöksen tulee sisältää kunkin yhtiön kokoluokan mukaisten edellytysten mukaan edellä luetellut osat, tase, tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja liitetiedot sekä tilinpäätöstä täydentävä toimintakertomus. Sekä tilinpäätökseen kuuluvien että siihen liitettävien asiakirjojen tulee olla selkeitä ja muodostaa yhtenäinen kokonaisuus. (KPL 3 luku 1 §.) Kaikille kirjanpitovelvollisille pakollisia tilinpäätöksen osia on käsitelty tarkemmin

alaluvussa 2.2.1 ja yhtiön kokoluokan määrittämiä, tilinpäätöstä täydentäviä osia alaluvussa 2.2.2.

Kirjanpitolaki säättää paitsi tilinpäätöksen sisällöstä myös sen laatimisperiaatteista. Lain 3 luvun 2 §:n mukaan:

Tilinpäätöksen tulee antaa oikea ja riittävä kuva toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta olennaisuusperiaatteen mukaisesti ottaen huomioon kirjanpitovelvollisen harjoittaman toiminnan laatu ja laajuus (Kirjanpitolaki 3 luku 2 §).

Oikealla ja riittävällä kuvalla tarkoitetaan sitä, että tilinpäätös antaa realistisen kuvan yrityksen taloudellisesta tilanteesta tilinpäätöshetkellä (Ikäheimo, Malmi & Walden 2019, 57). Kirjanpitolain mukaisiin tilinpäätöksen laatimisperiaatteisiin kuuluvat olennaisuusperiaatteen lisäksi 3 luvun 3 § säädetyt muut yleiset tilinpäätösperiaatteet. Näiden periaatteiden perusteella tilinpäätös tulee lähtökohtaisesti laatia jatkuvuus- ja varovaisuusperiaatteet, sisältöperiaate, tasejatkuvuuden periaate, erillisarvostuksen periaate ja netottamiskielto sekä johdonmukaisuus ja suoriteperusteisuus huomioiden (Kirjanpitolaki 3 luku 3 §).

Kirjanpitovelvollisuuden yhteydessä tämän opinnäytetyön luvussa 2.1 on jo todettu, että kirjanpitoa laadittaessa tulee noudattaa hyvää kirjanpilotapaa. Hyvän kirjanpilotavan noudattaminen ulottuu myös edellä mainittujen, laissa säädettyjen periaatteiden lisäksi tilinpäätöksen laatimisperiaatteisiin. Hyvän kirjanpilotavan sisältö ei ole laissa säädetty, mutta se saa sisältönsä kirjanpitolain osoittamista käytännöistä ja teorioista, joita Suomessa täydentävät kirjanpitolautakunnan (KILA) yleisohjeet, lausunnot sekä muut kannanotot. Lähtökohtaisesti kirjanpitolainsäädännön ja hyvän kirjanpilotavan noudattaminen kirjanpidossa sekä tilinpäätöstä laadittaessa johtaa lain edellyttämän oikean ja riittävän kuvan antaman tilinpäätöksen muodostamiseen. Yritysten toiminnassa voi olla edellä mainituista normeista eriäviä poikkeuksia, jolloin näistä poikkeamista on tilinpäätöstä laadittaessa annettava tilanteesta riittävä kuva tilinpäätöksen liitetiedoissa. (Leppiniemi & Kykkänen 2019, 43–44.)

2.2.1 Tase, tuloslaskelma ja liitetiedot

Tämän opinnäytetyön luvussa 2.2 todettiin, että tase, tuloslaskelma ja liitetiedot virallisen tilinpäätöksen pakollisia osia yrityksen koosta riippumatta eli ne tulee löytyä jokaisesta laaditusta tilinpäätöksestä. Jokainen yritys on velvollinen järjestämään kirjanpitoa siten, että se kykenee luotettavasti tuottamaan kirjanpitolain 3 luvun mukaisen tilinpäätöksen laatimiseen vaadittavat raportit tilikauden päättyessä. Raportteja koskevista huojennuksista, esimerkiksi sovellettavista tase- ja tuloslaskelmakaavoista säädetään erikseen kirjanpitolaissa, kirjanpitoasetuksessa sekä pien- ja mikroyritysasetuksessa. (Leppiniemi & Kisanlahti 2018, 40–41.) Valtioneuvoston pien- ja mikroyritysasetuksen tuomia helpotuksia voivat soveltaa tilinpäätöstä laadittaessa pienyritys, jonka päättyneellä ja sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella täyttyy enintään yksi kolmesta raja-arvosta:

- taseen loppusumma 6 000 000 euroa
- liikevaihto 12 000 000 euroa
- tilikauden aikana keskimäärin 50 työntekijää.

Ja mikroyritys, jonka päättyneellä ja sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella täyttyy enintään yksi seuraavista raja-arvoista:

- taseen loppusumma 350 000 euroa
- liikevaihto 700 000 euroa
- tilikauden aikana keskimäärin 10 työntekijää. (Ikäheimo, Malmi & Walden 2018, 58.)

Tase on virallinen laskelma, jonka avulla kuvataan tilinpäätöspäivän tai muun tarkasteluhetken taloudellista asemaa. Taseella on kaksi puolta, vastaavaa ja vastattavaa. Taseen vastaavaa puoli, josta käytetään myös nimitystä ”varat” kertoo yrityksen omaisuuden sekä varallisuuden määrän ja vastattavaa puoli eli ”velat ja oma pääoma” puolestaan oman pääoman ja velkojen määrän. Tase

kertoo vastaavaa puolella yrityksen varallisuuden eli kirjanpidollisten omaisuus-erien määrän ja vastattavaa puolella sen, miten vastaavaa puolen omaisuus on rahoitettu. Vastattavaa puolelta nähdään miltä osin omaisuus on rahoitettu yrityksen omistajien sijoittamalla pääomalla ja miltä osin vieraalla pääomalla. (Niskavaara 2017, 38–39.) Kirjanpitoasetuksessa sekä soveltuvin osin pien- ja mikroyritysasetuksissa säädetyn tasekaavan mukaisesti taseen molemmat puolet esitetään niin kutsutussa likvidiysjärjestyksessä. Likvidiysjärjestyksellä tarkoitetaan, että mitä ylempänä erä taseella esitetään sitä vaikeammin ja hitaammin se on realisoitavissa käytettäviksi rahavaroiksi. Esimerkiksi vastaavaa puolella taseessa esitetään ylimpänä kiinteä, vaikeammin ja hitaimmin realisoitava omaisuus kuten maa-alue ja alimpana pankkitilillä välittömästi käytettävissä olevat varat. Vastattavaa puolelle voidaan likvidiysjärjestyksen sijaan käyttää termiä takaisinsaantioikeus. Mitä alempana velkaerä vastattavaa puolella esitetään, sitä parempi etusija velkojalla on saada yritykseltä suoritus avoimeen saata-vaansa. Osakepääoma esitetään vastattavaa puolella ylimpänä eli omistajien yritykseen sijoittamilla varoilla on huonoin takaisinsaantioikeus. (Ikäheimo, Malmi & Walden 2019, 59–62.)

Siinä missä tase kertoo yrityksen taloudellisesta asemasta tilinpäätöspäivänä, tuloslaskelma kuvaa sitä kuinka paljon myyntituloja eli liikevaihtoa on kertynyt ja mitä kuluja tulojen saamiseksi on syntynyt (Niskavaara 2017, 49). Tulolaskelma voidaan esittää tilinpäätöksessä kahdella vaihtoehtoisella tavalla, joko kululajitai toimintokohtaisena tuloslaskelmana. Kululajikohtainen kaava yleisimmin käytetty vaihtoehto ja se jakautuu kolmeen osa-alueeseen: varsinaisen liiketoiminnan tuotot ja kulut, rahoituksen tuotot ja kulut sekä tilinpäätössiirtojen ja verojen muutokset. (Ikäheimo, Malmi & Walden 2019, 64.) Kuten taseen, myös tuloslaskelman kaava on säädetty kirjanpitoasetuksessa eri yhteisömuodoille erikseen ja siihen liittyvistä poikkeamista yhteisön koon mukaan lisäksi pien- ja mikroyritysasetuksessa.

Tilinpäätöksen kolmas, jokaiselle yritykselle pakollinen osa, on tasetta ja tuloslaskelmaa selventävät ja täydentävät liitetiedot. Liitetietona tulee esittää kaikki sellaiset tiedot, jotka selventävät jotakin tuloslaskelman tai taseen erää ja joilla

on merkitystä tilinpäätöksen antaman oikean ja riittävän kuvan muodostumiseen. Kirjanpitolaki ei sisällä liitetietojen osalta vaadetta edellisen tilikauden vertailutietojen esittämisestä, mutta hyvän kirjanpitotavan mukaisesti on vertailutietojen esittäminen myös liitetiedoissa suositeltavaa. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2018, 48.)

Kirjanpitoasetuksen 2 luku sisältää suurimman osan tilinpäätöksessä esitettävien liitetietojen vaatimuksista. Asetus ei kuitenkaan määrittele liitetietovaatimuksia tyhjentävästi. Se jättää kirjanpitovelvollisen arvioitavaksi millaisia tietoja sen tulee liitetiedoissa antaa, jotta kirjanpitolain vaatimus oikeasta ja riittävästä kuvasta täytyisi. Vaikka liitetietojen pohjana on asetuksen antamat suuntaviivat, niiden tulee olla räätälöity juuri kutakin yhtiötä ja sen toimintaa selventäviksi tiedoiksi kirjanpitolain vaatimusten täyttämiseksi. Kirjanpitoasetuksen vaatimuksista poikkeavat, pakollisten liitetietojen lisänä esitettävät tiedot korostuvat esimerkiksi siinä tilanteessa, että yhtiöllä on taloudellisia ongelmia. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2019, 49.)

Kirjanpitovelvollisen omaan arvioon perustuvia liitetietoja voivat olla tilikauden jälkeiset olennaiset tapahtumat sekä tieto, mikäli tilinpäätöstä ei ole laadittu jatkuvuusperiaatteen mukaan. Viime vuosien konkreettisenä esimerkkinä tilikauden jälkeisistä olennaisista tapahtumista ovat toimineet maailmanlaajuinen koronapandemia tai Ukrainan kriisi ja niiden vaikutukset yrityksen toimintaan. Kummassakaan tilanteessa yrityksillä ei ollut mahdollisuuksia ennustaa tai varautua tulevaan ja positiiviset tulevaisuuden näkymät vaihtuivat nopeasti selviytymistaisteluiksi. Näin ollen kyse oli tilikauden jälkeisistä olennaisista tapahtumista ja näistä oli tärkeää antaa liitetieto, jossa pyrittiin arvioimaan kriisien vaikutuksia sekä mahdollisia jatkuvuuden edellytyksiä.

Kuten edellä mainittu, valtioneuvoston pien- ja mikroyrityksiä koskeva asetus sisältää helpotuksia pien- ja mikroyritysten tilinpäätösten laatimiseen ja siten myös liitetietojen esittämiseen. Pien- ja mikroyrityksien liitetietovaatimukset ovat kirjanpitoasetusta suppeammat ja sisällöltään pelkistetyimmät. Kuitenkin pienyritys, joka laatii tilinpäätöksensä noudattaen pien- ja

mikroyritysasetusta, on velvollinen huomioimaan tilinpäätöstä laadittaessa, että esittää tarvittaessa liitetiedoissa lisätietoja, jotta tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan yrityksen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2019, 49.) Pien- ja mikroyritysasetuksen mukaan pienyrityksen liitetiedoissa tulee esittää vähintään:

- 1) Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet.
- 2) Tieto poikkeuksellisten tuotto- ja kuluerien määrästä ja sisällöstä, mikäli ne ovat olennaisia.
- 3) Tilikauden jälkeiset olennaiset tapahtumat, jotka eivät muuten ilmene tilinpäätöksestä.
- 4) Tiedot arvonorotusrahosta, mikäli pienyrityksellä on kirjanpitolain 5 luvun 17 §:ssä säädetyn mukaisesti pysyviin vastaaviin luettavan hyödykkeen poistamatonta hankintamenoa.
- 5) Tiedot käypään arvoon merkitsemisestä, mikäli pienyritys noudattaa kirjanpitolain 5 luvun 2 a tai 2 b §:n säännöksiä rahoitusvälineiden tai muiden omaisuuserien arvostuksessa.
- 6) Yhteenlaskettu pitkäaikaisista veloista, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua.
- 7) Annetut vakuudet sekä muut taseen ulkopuoliset sitoumukset järjestelyt eriteltynä vakuuslajeittain.
- 8) Emoyrityksen nimi ja kotipaikka sekä tiedot konsernista, johon pienyritys kuuluu.
- 9) Lainat toimitusjohtajalle tai muille hallintoelimille sekä heidän puolestaan annetut vakuudet.
- 10) Tiedot liiketoimista intressitahojen kanssa, mikäli ne ovat olennaisia ja poikkeavat tavanomaisista kaupallisista ehdoista.
- 11) Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana.
- 12) Omien osakkeiden ja osuuksien luovutuksiin ja hankintaan liittyvät tiedot.

13) Toimintakertomusta vastaavat tiedot, mikäli tarpeen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi. (Pien- ja mikroyritysasetus 3 luku 1–13 §.)

Huomionarvoista on, että pien- ja mikroyritysasetuksen mikroyrityksiä koskeva liitetietovaade oikean ja riittävän kuvan antamiseksi on tyhjentävä, toisin kuin muilla kirjanpitovelvollisilla (Leppiniemi & Kaisanlahti 2019, 49). Pien- ja mikroyritysasetuksen mukaisesti mikroyrityksen tulee soveltaa liitetietoihinsa edellä esitettyä luetteloa lukuun ottamatta luettelon viidettä kohtaa. Mikroyritys ei myöskään ole velvollinen laatimaan toimintakertomusta eikä siten esittämään pien- ja mikroyritysasetuksen 3 luvun 13 §:n mukaisia toimintakertomusta vastaavia liitetietoja. Halutessaan myös mikroyritys saa esittää 13 §:n mukaiset toimintakertomusta vastaavat tiedot liitetiedoissaan. (Pien- ja mikroyritysasetus 4 luku 4 §.)

2.2.2 Rahoituslaskelma ja toimintakertomus

Edellä käsiteltiin jokaiseen tilinpäätökseen sisällytettäviä pakollisia osia, tasetta, tuloslaskelmaa ja tilinpäätöksen liitetietoja. Tässä yhteydessä käytetty termi pakollinen ei kuitenkaan tarkoita sitä, että rahoituslaskelma ja toimintakertomus olisivat vapaaehtoisia tilinpäätöstä täydentäviä asiakirjoja. Niiden laatimista edellytetään luvussa 2.2 kuvatun mukaisesti lähtökohtaisesti kaikilta yrityksiltä pien- ja mikroyrityksiä lukuun ottamatta.

Rahoituslaskelmalla kuvataan yrityksen kautta kulkevien rahavirtojen määriä ja rakennetta eli kuinka paljon yritykseen virtaa rahaa sisään ja kuinka paljon ulos laskentajakson, yleensä tilikauden, aikana. Rahoituslaskelmasta käytetään usein myös käsitteitä kassavirta- tai rahavirtalaskelma, jotka tarkoittavat pohjimmiltaan samaa asiaa. Kirjanpitolaissa edellytetty tilinpäätökseen liitettävä rahoituslaskelma on luonteeltaan perinteinen kassavirtalaskelma, joka jaetaan kolmeen osaan:

- 1) liiketoiminnan rahavirta, joka kuvaa operatiivisen toiminnan nettorahavirtaa
- 2) investointien rahavirta, joka kuvaa toteutettujen investointien rahavirtaa
- 3) rahoituksen rahavirta, joka kuvaa korollisten velkojen sekä oman pääomanehtoisen rahoituksen rahavirtaa. (Ikäheimo, Malmi & Walden 2018, 70.)

Yhdessä kaikki edellä mainitut muodostavat yrityksen rahavirran eli kassavarojen muutoksen tarkastelujakson aikana. (Ikäheimo, Malmi & Walden 2018, 70.)

Toisin kuin taseelle, tuloslaskelmalle ja liitetiedoille ei kirjanpitoaissa tai -asetuksessa ole esitetty rahoituslaskelmalle kaavaa. Kirjanpitoasetuksen 2 luvun 1 § säättää ainoastaan laskelman keskeisestä sisällöstä eli siitä, että rahoituslaskelmassa on esitettävä edellisessä kappaleessa luetellut kolme rahavirtaa.

Vaikka rahoituslaskelmalle ei säädetä varsinaista kaavaa laissa, kirjanpitolautakunta on antanut rahoituslaskelman laatimista koskevat yleisohjeen vuonna 2007. Yleisohje sisältää kannanotot sekä erillis- että konsernitilinpäätökseen sisällytettävistä rahoituslaskelmista sekä erityiskysymyksiä yritysjärjestelyihin liittyen. Yleisohje sisältää sekä suoran että epäsuoran rahoituslaskelman laskentamallit. (Kirjanpitolautakunta 2007, Leppiniemi & Kaisanlahti 2018, 274.)

Kirjanpitolain vaade suoriteperusteisesta tilinpäätöksen laatimisesta ei ulotu rahoituslaskelmaan, joka laaditaan tuloslaskelman ja taseen tietojen perusteella maksuperusteisesti eli vain todella toteutuneet kassavirrat huomioidaan mukaan laskelmaan. Tällä tavoin rahoituslaskelmaan eivät vaikuta esimerkiksi tilinpäätöksen suoriteperusteiset jaksotuskirjaukset. (Ikäheimo, Malmi & Walden 2018, 70–71.) Suoriteperusteisia jaksotuskirjauksia ovat esimerkiksi pysyviin vastaviin sisältyvien omaisuuserien vuosittaiset poistot. Rahavirtalaskelman tilinpäätökseen tuoma informaatio onkin maksuperusteisena todenmukaisempaa ja luotettavampaa kuin tilinpäätöksen antama suoriteperusteinen informaatio siitä, miten varoja on tilikauden aikana hankittu ja miten niitä on käytetty (Ikäheimo, Malmi & Walden 2018, 71).

Kuten rahoituslaskelma myös toimintakertomus on lähtökohtaisesti muilta kuin pieniltä ja mikroyrityksiltä edellytettävä tilinpäätökseen liitettävä asiakirja. Toimintakertomus on tilinpäätöstä täydentävä, mutta ei virallinen tilinpäätöksen osa eli toimintakertomuksella voidaan käsitellä myös seikkoja, joita ei tilinpäätöksestä käy ilmi. Tulee kuitenkin huomioida, etteivät tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen antamat tiedot saa olla ristiriidassa keskenään. Toimintakertomuksen keskeisin tehtävä on, että sen avulla yrityksen ylin johto analysoi ja esittelee kirjanpitovelvollisen toimintaa kuluneelta tilikaudelta yhtenä taloudellisena kokonaisuutena. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2018, 50.)

Kirjanpitolain 3 luvun 1 a § säädetään asioista, joita kirjanpitovelvollisen on kuvattava toimintakertomuksellaan. Toimintakertomuksen kuvauksilla voidaan täydentää liitetietona annettuja seikkoja tai tarvittaessa viitata tilinpäätöksessä jo esitettyihin selvityksiin, samoja asioita ei ole tarkoituksenmukaista esittää sekä tilinpäätöksessä että toimintakertomuksessa. Tämän vuoksi on tärkeää, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen käsitteet ovat yhtenevät. Vastaavasti toimintakertomuksella esitettyjen tunnuslukujen tulee olla yhteneväiset tilinpäätöksessä esitettyjen lukujen kanssa ja tunnusluvut tulee olla laskettu samalla laskentakaavalla kuin tilinpäätöksessä. Toimintakertomusta laadittaessa on hyvä huomioida, että sen sanallisesti kerrotun informaation avulla varmistetaan yrityksen tilanteen välittyminen niin rahoittajille kuin muillekin sidosryhmille. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2018, 51.) Kirjanpitolaissa ei erikseen säädetä toimintakertomuksen laatimisperiaatteita, mutta kirjanpitolain 3 luvun 1 a § edellyttää, että toimintakertomuksen on oltava kattava ja tasapuolinen kuvaus yrityksen toiminnasta. Näin ollen toimintakertomuksen laatimiseen sovelletaan yleisesti samoja periaatteita kuin tilinpäätöksen laatimiseenkin, toimintakertomuksen tulee olla laadittu olennaisuuden, johdonmukaisuuden ja varoivaisuuden periaatteiden mukaan. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2018, 51.)

2.3 Tilintarkastus

Tilintarkastuksella tarkoitetaan hyväksytyyn tilintarkastajan, joko HT-, KHT- tai JHT-tarkastaja, suorittamaa hallinnon, kirjanpidon, tilinpäätöksen ja tarvittaessa

toimintakertomuksen tarkastusta (Leppiniemi & Kaisanlahti 2018, 425). Toisin kuin aiemmin, vuodesta 2016 lähtien tilintarkastaja -nimikettä on voinut käyttää vain auktorisoitu eli hyväksytty tarkastaja, joka on suorittanut tilintarkastajatutkinnon (Ikäheimo, Malmi & Walden 2019, 36).

Tilintarkastuksen tavoitteena on päätyä lopputulokseen, onko yhtiö toiminut lain-, tarkoituksen- ja päätöstenmukaisesti. Yksinkertaistaen tilintarkastus on pitkälti laillisuusvalvontaa sen suhteen, toimiiko yhtiö sen toimintaa säätelevien lakien ja asetusten sekä yhtiöjärjestyksen ja esimerkiksi toimialan asettamien normien mukaisesti. (Ikäheimo, Malmi & Walden 2019, 36.) Sekä varmentaa, että yhteisön esittämä taloudellinen informaatio on luotettavaa (Horsmanheimo & Steiner 2017, 23). Tilintarkastustoiminnasta säädetään paitsi kirjanpito- ja tilintarkastuslaissa myös erikseen muussa yhteisölainsäädännössä, kuten osakeyhtiölaissa. Lait asettavat vaatimuksia tilintarkastukselle, tilintarkastajan kelpoisuudelle ja esteellisyydelle sekä määrittävät tilintarkastajien määrän ja tavan, miten tilintarkastajat tulee toimeensa valita. (Ikäheimo, Malmi & Walden 2019, 36.)

Tässä työssä aiemmin on käsitelty kirjanpitolain määrittämiä raja-arvoja yritysten kokoluokkaan ja siten esimerkiksi toimintakertomuksen laatimisvelvollisuuteen liittyen. Vastaavalla tavalla tilintarkastuslaki säätelee tilintarkastusvelvollisuudesta. Yhteisön on valittava tilintarkastaja ja huolehdittava tilintarkastuksen teettämisestä, kun kaksi seuraavista lain määrittämistä raja-arvoista täyttyy päättyneellä sekä sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella:

- taseen loppusumma on yli 100 000 euroa
- liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on yli 200 000 euroa
- yhtiön palveluksessa on keskimäärin yli kolme työntekijää. (Tilintarkastuslaki 2 luku 2§.)

Edellä mainittujen tilintarkastusvelvollisuudesta säätelevien kriteerien lisäksi tilintarkastuslain 2 luvun 2 § säädetään tilanteista, joissa tilintarkastaja on aina valittava tai voidaan jättää valitsematta.

Mikä merkitys tilintarkastuksella sitten on yhteisölle? Tilintarkastuksen merkitys avautuu parhaiten tarkastelemalla tilintarkastusalan syntyhistoriaa.

Tilintarkastuksen tarve on lähtöisin länsimaiden teollistumisen ajoilta, jolloin yrityksen johto ja omistus alkoivat eriytyä. Eriytymisen myötä omistajataholla syntyi halu turvata omaa etuaan ja varmistua, että johto antaa tiedoksi oikeaa taloudellista tietoa yrityksen tilanteesta. Tilintarkastajan rooliin nykypäivänäkin kuuluva taloudellisen tiedon oikeellisuuden varmentaminen on siis peräisin jo kaukaa alan historiasta. Tilintarkastajan tehtävä on vuosien kuluessa monimuotoistunut, mutta sen perimmäinen tarkoitus ei ole muuttunut. Yhä useammat sidosryhmät, kuten sijoittajat, työntekijät, rahoittajat tai viranomaiset, ovat riippuvaisia siitä, että yritysten antama taloudellinen informaatio on luotettavaa. Talouden toiminta perustuu talousjärjestelmän eri osapuolten, esimerkiksi yhteisön ja sijoittajien, keskinäiseen luottamukseen. Luottamuksen säilymistä ja luotettavuutta pyritään turvaamaan muun muassa lainsäädännöllä, jonka myötä myös tilintarkastajan suorittamaa laillisuusvalvontaa koskeva sääntely on koko ajan lisääntynyt ja tiukentunut. (Horsmanheimo & Steiner 2017, 23–24.) Tilintarkastaja on siis pohjimmiltaan yrityksen toiminnan laillisuusvalvoja, joka tulisi pienemmissäkin yrityksissä nähdä helposti lähestyttävänä keskustelukumppanina yritystalouden ratkaisuihin liittyen, sen sijaan, että ajatellaan tilintarkastajan olevan vain lainsäädännön määrittämä pakollinen paha.

Julkisesti näkyvin osa tilintarkastajan työstä on tarkastuksen päätteeksi yhteisölle annettava tilintarkastuskertomus. Tilintarkastuskertomus on tilintarkastajan lausunto siitä, onko kirjanpito ja tilinpäätös laadittu lakia ja säännöksiä noudattaen sekä siitä, antaako tilinpäätös kirjanpitolain edellyttämän oikean ja riittävän kuvan yhteisön toiminnan tuloksesta ja taloudellista asemasta. (Ikäheimo, Malmi & Walden 2019, 38.) Tilintarkastuslain 3 luvun 5 § määrittää, mitä tilintarkastuskertomuksen tulee sisältää ja mistä asioista tilintarkastajan on kertomuksessaan lausuttava. Mikäli tilintarkastaja havaitsee tarkastuksessaan laiminlyöntejä tai sääntöjen vastaista toimintaa, on tarkastaja velvollinen huomauttamaan näistä tilintarkastuskertomuksessaan. Huomautukset eli niin sanotut mukautetut tilintarkastuskertomukset ovat suhteellisen harvinaisia. Puutteesta tai olennaisesta virheellisyydestä raportoiva mukautettu tilintarkastuskertomus tulkitaan yleensä suureksi epäluottamukseksi yhtiön hallinnon tasoon tai laskeinformaation luotettavuuteen. Mikäli tilintarkastajan havaitsemat puutteellisuudet tai virheet eivät ole niin suuria, että niillä olisi merkitystä tilinpäätöksen

antaman oikean ja riittävän kuvan kannalta, tilintarkastaja raportoi niistä yhtiön hallitukselle tilintarkastuspöytäkirjalla. Tilintarkastuspöytäkirja ei ole julkinen asiakirja kuten tilintarkastuskertomus vaan hallitukselle annettava sisäiseen käyttöön tarkoitettu raportti tilintarkastuksessa tehdyistä havainnoista sekä epäkohdista yhtiön kirjanpidossa, tilinpäätöksessä tai hallinnon toteutuksessa. (Ikäheimo, Malmi & Walden 2019, 38.)

Toinen tilintarkastuksen näkyvä osa on tilintarkastajan tilinpäätökseen tarkastuksen päätteeksi tekemä tilintarkastusmerkintä. Tilintarkastusmerkintä tulee löytyä tarkastetusta tilinpäätöksestä hallituksen allekirjoitusten jälkeen ja se on julkinen osoitus siitä, että tilintarkastus kyseistä tilikautta koskien on suoritettu ja tilintarkastuskertomus on olemassa. (Ikäheimo, Malmi & Walden 2019, 38.) Tilinpäätösmerkintä on aina samansisältöinen, riippumatta siitä mitä tilintarkastuskertomuksella lausutaan eikä merkintä itsessään sisällä mitään lausumia. Tilinpäätösmerkintä toteaa ainoastaan, että ”Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.” eli kuten edellä mainittu, merkinnän tehtävänä on osoittaa, että tilintarkastus on suoritettu ja tilintarkastuskertomus annettu. (Horsmanheimo & Steiner 2017, 367–368.)

3 Tilinpäätöksen rekisteröintivelvollisuus

Johdannossa viitattiin useampiin ajankohtaisiin artikkeleihin, joissa on käsitelty useiden tunnettujen yritysten laiminlyöntejä tilinpäätöksen rekisteröintivelvollisuuden täyttämiseksi. Tilinpäätöksen rekisteröiminen Patentti- ja rekisterihallitukselle on laissa säädetty toimenpide siinä missä kirjanpitovelvollisuus ja tilinpäätöksen laatiminenkin. Kirjanpitolain 3 luvun 9 § mukaan kirjanpitovelvollisen tulee rekisteröidä tilinpäätös sekä mahdollinen toimintakertomus kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymispäivästä. Osakeyhtiölain 8 luvun 10 § sääntää erikseen, että osakeyhtiön on toimitettava tilinpäätös rekisteröitäväksi kahden kuukauden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamisesta eli päivästä, jolloin yhtiökokous on käsitellyt ja vahvistanut tilinpäätöksen. Osakeyhtiön on liitettävä ilmoitukseen lisäksi tilintarkastuskertomus sekä kirjallinen ilmoitus tilinpäätöksen

vahvistamispäivämäärästä ja yhtiökokouksessa tehdystä tilikauden voittoa koskevasta päätöksestä (Osakeyhtiölaki 8 luku 10 §).

Verohallinnon ohjeen mukaan osakeyhtiön on annettava veroilmoitus neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä (Verohallinto 2023a). Verotusmenettelylain 2 luvun 7 a § mukaisesti osakeyhtiö on velvollinen antamaan ilmoituksen sähköisesti, paperinen ilmoitus voidaan hyväksyä enää vain erityisestä syystä. Mikäli veroilmoituksen liitteeksi on lisätty vaatimusten mukaiset tiedot, Verohallinto välittää osakeyhtiön tilinpäätöstiedot julkaistavaksi Patentti- ja rekisterihallitukselle ja näin ollen tilinpäätöksen rekisteröintivelvollisuus tulee täytetyksi yhdellä ilmoituksella (Verohallinto 2023b).

Osakeyhtiöiden tilinpäätösten rekisteröintiin liittyviä vaateita ja määräaikoja määritetään useammassa laissa sekä vielä erikseen Verohallinnon säädöksissä ja Patentti- ja rekisterihallituksen ohjeissa. Kirjanpitolain 3 luvun 6 § mukaan tilinpäätös tulee laatia neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä (Kirjanpitolaki 3 luku 6 §). Verohallinto noudattaa veroilmoituksen antamisen suhteen samaa määräaikaa (Verohallinto 2023a). Tilinpäätöksen rekisteröintiin liittyen on kirjanpitolain säädös määräajasta tiukin, eli tilinpäätös tulee rekisteröidä kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä (Kirjanpitolaki 3 luku 9 §). Osakeyhtiölain säädökset hieman lieventävät kirjanpitolain säätämää määräaikaa antaen tilinpäätöksen rekisteröinnille kaksi kuukautta lisää aikaa säätämällä nimenomaan vahvistetun tilinpäätöksen rekisteröinnistä. Osakeyhtiölaki määrää, että varsinainen yhtiökokous on pidettävä kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä ja kokouksessa päätettävä tilinpäätöksen vahvistamisesta. (Osakeyhtiölaki 5 luku 3 §.) Yhtiökokouksen määräajan määrittämisen jälkeen, osakeyhtiölaki säätää, että vahvistettu tilinpäätös tulee rekisteröidä kahden kuukauden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamisesta Patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämään kaupparekisteriin (Osakeyhtiölaki 8 luku 10 §). Patentti- ja rekisterihallitus ohjeistaa rekisteröimään vahvistetun tilinpäätöksen kahdeksan kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä eli rekisteriviranomaisen ohje ottaa huomioon sekä kirjanpitolain että osakeyhtiölain säädökset ennen kuin tulkitsee rekisteröinnin myöhästyvän. Edellä käsitellyjä määräaikoja on

havainnollistettu taulukossa 1. Taulukosta 1 voidaan havaita, että eri tahojen määrittämät määräajat ovat osin ristiriidassa keskenään.

Velvoite	Mikä säädös/taho määrittää määräajan	Määräaika
Tilinpäätöksen laatiminen	Kirjanpitolaki 3 luku 6 §	4 kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä
Veroilmoituksen antaminen	Verohallinto	4 kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä
Tilinpäätöksen rekisteröiminen	Kirjanpitolaki 3 luku 9 §	6 kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä
Vahvistetun tilinpäätöksen rekisteröiminen	Osakeyhtiölaki 8 luku 10 §	2 kuukauden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamisesta
Vahvistetun tilinpäätöksen rekisteröiminen	Patentti- ja rekisterihallitus	8 kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä

Taulukko 1. Tilinpäätöksen rekisteröintivelvoitteiden määräajat eri lakien ja säädösten mukaan. (Kirjanpitolaki 3 luku 6 ja 9 §; Verohallinto 2023a; Osakeyhtiölaki 8 luku 10 §; Patentti- ja rekisterihallitus 2023c.)

Tilinpäätöksen rekisteröintiprosessi kuulostaa kaikessa lyhykäisyydessään yksinkertaiselta, määräaikojen monenkirjavuudesta huolimatta ja herättääkin ihmetystä, minkä vuoksi rekisteröintien laiminlyöntejä on havaittu niinkin paljon. Todellisuus on kuitenkin kuvattua monimutkaisempaa, eivätkä tilinpäätökset läheskään aina päädy rekisteriin lain vaatimassa muodossa tai määräajassa. Sekä Verohallinnon että Patentti- ja rekisterihallituksen rekisteröintiprosesseihin perehdytään tarkemmin seuraavissa alaluvuissa.

3.1 Verohallinnon rekisteröintiprosessi

Tilinpäätöstietojen ilmoittaminen Verohallinnolle on pakollista, mutta Verohallinto ei kerää tilinpäätöstietoja erillisenä prosessina vaan niiden ilmoittaminen kuuluu veroilmoituksen antamisen yhteyteen. Kuten jo edellisessä luvussa todettu, osakeyhtiö on annettava veroilmoitus neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Verotusmenettelylain nojalla ilmoitus on annettava lähtökohdaisesti sähköisenä ja sen voi lähettää verottajalle joko syöttämällä tiedot Oma-veroon, tiedostona Ilmoitin.fi:n kautta tai suoraan taloushallinnon järjestelmästä, mikäli järjestelmässä on ohjelmistorajapinta Verohallinnon järjestelmiin. Veroilmoituksen liitteeksi tulee liittää tarvittavat tilinpäätöstiedot. Mikäli tilinpäätös ei ole valmis veroilmoituksen jättöhetkellä, tulee veroilmoitusta täydentää tilinpäätöstiedoin sähköisesti jälkikäteen vastaavalla ilmoitustavalla, jolla alkuperäinenkin ilmoitus on annettu. (Verohallinto 2023a.)

Veroilmoituksen liitteeksi lisättävillä, tarvittavilla tilinpäätöstiedoilla tarkoitetaan

- tuloslaskelman, taseen ja liitetiedot sisältävää tilinpäätöstä
- tilintarkastuskertomusta
- toimintakertomusta ja rahoituslaskelmaa mikäli yhtiö on velvollinen nämä laatimaan
- konsernitilinpäätöstä
- sekä selvitystä yhtiökokouksen päätöksistä (Verohallinto 2023c).

Selvitys yhtiökokouksen päätöksistä on joko pöytäkirjanote pidetystä yhtiökokouksesta tai hallituksen jäsenen tai toimitusjohtajan antama erillinen selvitys, josta käy ilmi tilinpäätöksen vahvistamispäivämäärä, tilikauden tuloksen käsittely ja päätös voitonjaosta. Voitonjakopäätöksestä tulee lisäksi ilmetä osingonjakopäätöksen päivä, jaettavan osingon määrä ja tieto, milloin osinko on nostettavissa. Tilinpäätöstiedot tulee liittää veroilmoitukseen yhtenä liitetiedostona ja valita liitetiedostolle oikea tyyppi, jotta oikeat tiedot päätyvät vain Verohallinnon käyttöön ja tarvittavat tiedot päätyvät välitettäväksi Patentti- ja rekisterihallitukselle. (Verohallinto 2023c.) Verohallinnon asiointipalvelun tarjoamat liitetyypit tilinpäätöstiedoille ovat

- Tilinpaatos
- Konsernitilinpaatos
- Tuloslaskelma
- Tase
- Tuloslaskelma_ja_tase
- Tilintarkastuskertomus
- Yhtiokokouksen_ptkote
- Tilintarkastuskertomus_ja_ptkote
- Toimintakertomus
- Tilinpaatoksen_liitetiedot
- Rahoituslaskelma (Verohallinto 2023c.)

Mikäli veroilmoitus annetaan OmaVeron kautta, veroilmoitukseen liitettävän tiedoston tyyppiä tulee valita esimerkiksi PRH ja Verohallinto – Tilinpäätös, jos liite on tarkoitettu Patentti- ja rekisterihallitukselle välitettäväksi (Verohallinto 2023c). Verohallinto välittää kaupparekisteriin kaikki ne tiedot, jotka on toimitettu veroilmoituksen liitteenä ja nimetty sen antaman ohjeen mukaan tilinpäätöstietojen liitettytyyppien nimillä. Tilinpäätös tulee ilmoittaa Patentti- ja rekisterihallitukselle kaupparekisteriin rekisteröitäväksi vasta sitten kun yhtiökokous on sen hyväksynyt. (Verohallinto 2023b.) Huomioitavaa on, että veroilmoituksen voi kuitenkin antaa ennen kuin tilintarkastus on tehty tai yhtiökokous pidetty. Tällöin ilmoituslomakkeelle voi valita kohdan ”tilintarkastus suoritetaan myöhemmin” ja liittää mukaan tilintarkastamattoman tilinpäätöksen ja jättää pois valinnan, että tilinpäätös välitetään Patentti- ja rekisterihallitukselle. Mikäli näin toimitaan, tulisi veroilmoitusta muistaa täydentää myöhemmin tilintarkastuskertomuksella sekä yhtiökokouksen päätösten tiedoilla. (Verohallinto 2023b.)

3.2 Patentti- ja rekisterihallituksen rekisteröintiprosessi

Tilinpäätöksen ilmoittaminen Patentti- ja rekisterihallitukselle kaupparekisteriin rekisteröitäväksi on kirjanpitolain nojalla yrityksen lakisääteinen velvoite. Yritys on myös vastuussa siitä, että ilmoitus sisältää kaikki lakisääteiset tilinpäätösasiakirjat. Osakeyhtiöillä on käytössä kaksi vaihtoehtoista tapaa ilmoittaa tilinpäätöstiedot kaupparekisteriin. Ensimmäinen tapa on luvussa 3.1 käsitelty menettely, jossa tilinpäätöstiedot lähetetään veroilmoituksen yhteydessä Verohallinnolle, joka välittää kaupparekisteriin rekisteröitäväksi merkityt tiedot Patentti- ja rekisterihallitukselle. Toinen tapa on ilmoittaa tilinpäätöstiedot kaupparekisteriin suoraan YTJ-palvelussa sen jälkeen, kun tilinpäätös on vahvistettu yhtiökouksessa. (Patentti- ja rekisterihallitus 2023b.) Mikäli tilinpäätös ilmoitetaan suoraan kaupparekisteriin YTJ-palvelussa, Patentti- ja rekisterihallitus täsmentää ohjeessaan muutamia seikkoja. Ilmoittajan tulee varmistua, että tilinpäätös on päivätty ja sen on allekirjoittanut yhtiön päätösvaltainen hallitus sekä toimitusjohtaja. Lisäksi tilinpäätöksessä tulee olla myös tilintarkastajan allekirjoitus, jos yritys kuuluu tilintarkastusvelvollisuuden piiriin. Muutoin Patentti- ja rekisterihallitus määrittää ohjeessaan vastaavat asiakirjat kuin edellisessä luvussa luetellut veroilmoituksen liitteeksi tarkoitetut tarvittavat tilinpäätöstiedot. (Patentti- ja rekisterihallitus 2023c.)

Tilinpäätöstietojen ilmoittaminen kaupparekisteriin YTJ-palvelun kautta on maksutonta kahdeksan kuukauden ajan tilikauden päättymisestä. Mikäli osakeyhtiön tilinpäätösasiakirjat ilmoitetaan tämän määräajan jälkeen, Patentti- ja rekisterihallitus lähettää myöhästymisestä 85 euron suuruisen myöhästymismaksun. (Patentti- ja rekisterihallitus 2023c.) Maksun suuruus nousee uuden kaupparekisterilain tullessa voimaan myöhästymisseuraamusten osalta vuoden 2025 alusta (Patentti- ja rekisterihallitus 2023d).

3.3 Rekisteröintivelvollisuuden valvonnan nykytila

Verohallinnon sekä Patentti- ja rekisterihallituksen tilinpäätöksen rekisteröintiä koskevista selkeistä ja yksiselitteisistä ohjeista huolimatta on hyvin tyyppillistä,

että veroilmoituksen mukaan liitetään ainoastaan tulolaskelma ja tase tai tilintarkastamaton tilinpäätös, jotka päätyvät lopulta kaupparekisteriin eikä täydentävää ilmoitusta joko muisteta tai haluta antaa. Verottajan järjestelmä mahdollistaa veroilmoituksen antamisen ilman tilintarkastettuja tilinpäätöstietoja, mikä johtaa helposti unohduksiin eikä täydennyksiä tilintarkastuksen valmistuttua muisteta toimittaa. Nykyisessä muodossaan tilinpäätöksen rekisteröintivelvollisuuden valvonta vaikuttaa olevan hyvin epäjohdonmukaista. Kenties suurimpana syynä tähän on, ettei rekisteriviranomaisella ole vanhan lainsäädännön mukaan ollut keinoja toteuttaa tehokasta valvontaa eivätkä laiminlyönneistä annetut rangaistukset ole olleet riittäviä. Muun muassa tähän ongelmaan on pyritty vastaamaan uuden kaupparekisterilain avulla. Seuraavissa alaluvuissa käsitellään tarkemmin mikä on muuttunut ja mitä lisäkeinoja rekisteröintivelvollisuuden täyttämisen valvontaan uusi laki tuo.

3.3.1 Vanhan kaupparekisterilain säännökset

Kuten tämän opinnäytetyön luvussa 1.1 todettiin, vanha kaupparekisterilaki (129/1979) tuli voimaan jo vuonna 1979. Lakia on vuosien kuluessa uudistettu vastaamaan paremmin alati kehittyvän yhteiskunnan tarpeita erinäisin säädöksin, mutta se kaipasi massiivista uudistusta ja näin ollen vanha laki korvattiin uudella kaupparekisterilaille, joka tuli voimaan 1.6.2023. Vanha kaupparekisterilaki ei sisällä lainkaan suoria säännöksiä ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnin rangaistuksista. Sen sijaan lain 30 §:ssä säädettiin, että rekisteriin tehtävän ilmoituksen laiminlyönnistä säädetään yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 19 § 1 momentissa. (Kaupparekisterilaki (kumottu) 30 §.) Yritys- ja yhteisölaki säätelee laiminlyönnistä seuraavasti:

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö 10 tai 11 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen antamisen tai jättää ilmoittamatta 12 §:ssä tarkoitetun keskeytetyn toiminnan jatkamisesta, on tuomittava, jollei teko ole vähäinen tai teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, yritys- ja yhteisötietoilmoituksen laiminlyönnistä sakkoon (Yritys- ja yhteisötietolaki 19 §).

Lain mukaan laiminlyönti johtaa sakkorangaistukseen, mutta laki ei ota kantaa minkä suuruisesta rangaistuksesta on kyse.

Kaupparekisterilain sijaan osakeyhtiölain 8 luvun 10 § säättää tilinpäätöksen rekisteröintivelvollisuudesta. Osakeyhtiölain pykälä toteaa, että mikäli velvollisuutta laiminlyödään voi rekisteriviranomainen eli Patentti- ja rekisterihallitus velvoittaa sakon uhalla yrityksen toimitusjohtajan tai hallituksen jäsenen täyttämään velvollisuuden erikseen määrättävän aikarajan puitteissa. Mikäli velvollisuutta ei täytetä myöskään uhkasakon määräajan sisällä, yritys voidaan osakeyhtiölain 20 luvun 4 § mukaisesti asettaa selvitystilaan tai poistaa kaupparekisteristä. (Osakeyhtiölaki 8 luku 10 §.) Patentti- ja rekisterihallitus voi harkinnan pohjalta kehottaa yritystä täyttämään ilmoitusvelvollisuutensa sakon uhalla, mikäli yritys ei ole tehnyt tilinpäätöstietojen rekisteröinti-ilmoitusta määräaikaan mennessä. Uhkasakko määrätään esimerkiksi toimitusjohtajalle tai hallituksen jäsenelle, ja sen määrä on riippuvainen vastuuhenkilön tuloista. Mikäli yrityksen vastuuhenkilö ei toimita uhkasakon asettamisesta huolimatta tilinpäätöstietoja rekisteröitäväksi määräajassa, Patentti- ja rekisterihallitus tuomitsee vastuuhenkilön maksamaan uhkasakon. (Patentti- ja rekisterihallitus 2022.)

Viimeinen rangaistuskeino tilinpäätöksen rekisteröintivelvollisuuden laiminlyönnistä on selvitystila ja yrityksen poistaminen kaupparekisteristä. Mikäli tilinpäätöksen ilmoittaminen rekisteriin viivästyy yli vuoden tilinpäätöksen tilikauden päättymisestä Patentti- ja rekisterihallitus voi selvitystilan tai kaupparekisteristä poistamisen uhalla kehottaa yritystä rekisteröimään tilinpäätöstiedot kolmen viikon kuluessa kehotuksesta. Jos tilinpäätöstietoja ei ilmoiteta kehotuksessa annettuun määräpäivään mennessä, Patentti- ja rekisterihallitus julkaisee kehotuksen ja rekisteröi sen yrityksen kaupparekisteritietoihin. Tässä vaiheessa yrityksellä on kolme ja puoli kuukautta aikaa rekisteröidä tilinpäätöstiedot kaupparekisteriin, minkä jälkeen se määrätään selvitystilaan tai poistetaan kaupparekisteristä. (Patentti- ja rekisterihallitus 2023f.) Kaupparekisteristä poistettu yritys ei voi enää harjoittaa liiketoimintaa, joten tilinpäätöksen rekisteröintivelvollisuuden laiminlyönnistä voi seurata merkittävää haittaa, mikäli prosessi päättyy poistomenettelyyn saakka.

Mikäli tilinpäätös toimitetaan rekisteriviranomaiselle osakeyhtiölain mukaisen 8 kuukauden määräajan jälkeen, Patentti- ja rekisterihallitus lähettää rekisteröinnistä 85 euron myöhästymismaksun. (Patentti- ja rekisterihallitus 2023e.) Myöhästymismaksu ei kuitenkaan ole vanhan lainsäädännön mukaan laissa säädetty rangaistus tilinpäätöksen rekisteröintivelvollisuuden laiminlyönnistä.

3.3.2 Uuden kaupparekisterilain valvontaan tuomat muutokset

Uusi kaupparekisterilaki astui voimaan vaiheittain 1.6.2023 alkaen ja sen viimeiset muutokset otetaan käyttöön vuosina 2025–2026 (Kaupparekisterilaki 8 luku 39 §). Lain perusteellisen päivityksen myötä pyritään parantamaan kaupparekisteriin merkittyjen tietojen ajantasaisuutta ja luotettavuutta sekä tukea digitalisaation kehitystä (Paasikallio 2023). Osakeyhtiöitä koskevista muutoksista merkittävimpiä ovat:

- velvollisuus tarkastaa kaupparekisteriin merkityt tiedot vuosittain.
- velvollisuus ilmoittaa tosialliset edunsaaja- eli omistajatiedot selvitystilaan asettamisen tai rekisteristä poistamisen uhalla.
- kaupparekisteriin ilmoittamisen laiminlyöntien seuraamukset ja myöhästymismaksut. (Patentti- ja rekisterihallitus 2023d.)

Uuden kaupparekisterilain 4 luvun 24 § 4 momentin mukaisesti rekisteriviranomainen eli Patentti- ja rekisterihallitus määrää laiminlyöntimaksun, mikäli ilmoitusvelvollinen ei ole kehotuksista huolimatta ilmoittanut kirjanpitolain mukaista tilinpäätöstä sekä tilintarkastuskertomusta rekisteröitäväksi tai ei ole täydentänyt puutteellista ilmoitusta. Laissa säädetyn laiminlyöntimaksun suuruus on 300 euroa ja maksu määrätään ilmoitusvelvolliselle eli osakeyhtiölle. (Kaupparekisterilaki 4 luku 23–24 §.) Laiminlyöntimaksu koskee sekä tilinpäätöksen rekisteröintivelvollisuuden että muiden laissa määriteltyjen velvollisuuksien, kuten vuosittaisen tietojen tarkistamisen laiminlyöntiä. Laiminlyöntimaksut lain määrittelemien määrin tulevat käyttöön vuoden 2025 alusta lähtien (Kaupparekisterilaki 8 luku 39 §). Laissa määriteltyyn laiminlyöntimaksun lisäksi Patentti- ja rekisterihallitus määrää vuoden 2025 alusta lähtien myöhästymisen keston perustuvan

myöhästymismaksun, mikäli tilinpäätös ilmoitetaan kaupparekisteriin yli kahdeksan kuukauden kuluttua tilikauden päättymisestä. Maksu vaihtelee 150–600 euroon myöhästymisen keston mukaan. Maksu tuplaantuu, mikäli tilinpäätöstä ei ilmoiteta kahdelta tai useammalta peräkkäiseltä tilikaudelta. (Patentti- ja rekisterihallitus 2023d.)

Uusi laki ei anna Patentti- ja rekisterihallitukselle laajempia resursseja rekisteröitävien tilinpäätöstietojen täydellisyyden valvontaan, mutta koventaa laiminlyönnin seurauksia tuntuvasti. Aiemmin tilinpäätöksen rekisteröintivelvollisuuden laiminlyönnistä on seurannut Patentti- ja rekisterihallituksen määräämä 85 euron suuruinen myöhästymismaksu, sillä harva toimiva yhtiö on päästänyt prosessia rekisteristä poistomenettelyyn saakka. Maksu ei liene ollut yhdellekään yritykselle taloutta koetteleva seuraamus, etenkin jos tilinpäätöksen rekisteröinnin laiminlyönnin taustalla on ollut esimerkiksi halu salata tietoja kilpailijoilta. Vuoden 2025 alusta lähtien seuraamusmaksut nousevat jo useisiin satoihin euroihin, mikä voi tehostaa yritysten halukkuutta hoitaa velvollisuutensa ajoissa ja lain vaatimissa puitteissa.

3.3.3 Tilintarkastajan rooli rekisteröintivelvollisuuden valvonnassa

Tilintarkastajan rooli tilinpäätösten rekisteröintivelvollisuuden valvonnassa on noussut satunnaisesti esille mediassa velloneessa keskustelussa tilinpäätösten rekisteröinnin laiminlyönneistä. Muun muassa Kauppalehden analyttikko Ari Rajala totesi laiminlyönnejä käsitelleessä artikkelissa, että ”Tilintarkastajan tosin pitäisi puuttua laiminlyönnteihin” (Herrala 2022a). Maininnalla viitataan tilintarkastajan velvollisuuteen osana hallinnon tarkastusta tutkia myös kaupparekisteritietoja, vaikka varsinainen rekisteröintivelvollisuus kuuluukin yrityksen johdolle (Rautio 2022).

Suomen Tilintarkastajat ry:n tilintarkastusasiantuntija Riitta Laine otti kantaa Tilisanomien artikkelissa maaliskuussa 2023 siihen, miten tilintarkastaja raportoi, kun tilinpäätös rekisteröidään myöhässä. Laine toteaa, että tilintarkastus päättyy tilintarkastuskertomuksen antamiseen, jonka jälkeen tilinpäätös käsitellään ja

vahvistetaan yhtiökokouksessa. Kun kyse on tarkastettavasta tilikaudesta, ei tilintarkastajalla ole näkyvyyttä siihen, milloin tilinpäätös tullaan rekisteröimään. Osana tarkastusprosessia tilintarkastaja voi tarkastaa kaupparekisteriotteelta, milloin yhtiön edellinen tilinpäätös on rekisteröity ja käydä tarvittaessa johdon kanssa keskustelua mahdollisen viivästymisen syistä. Tilinpäätöksen rekisteröiminen myöhässä on harvoin niin painava syy, että tilintarkastaja huomauttaisi tästä tilintarkastuskertomuksessaan. Minkä vuoksi tilintarkastajan mahdollisesti tekemä havainto edellisen tilinpäätöksen viivästyneestä rekisteröinnistä ei ole julkista tietoa vaan siitä on voitu raportoida johdon kanssa käydyn keskustelun lisäksi esimerkiksi tilintarkastuspöytäkirjalla. (Merikanto 2023.) Tilintarkastajalla ei siis ole mahdollisuuksia tilintarkastustyön puitteissa vaikuttaa siihen päätykö tilinpäätös asianmukaisesti rekisteröidyksi aikarajojen puitteissa.

Suomen Tilintarkastajat ry otti kantaa hallituksen esitykseen uudeksi kaupparekisterilain lausunnossaan, ettei hallituksen esitys sisältänyt ehdotusta tilintarkastusta koskevien tietojen rekisteröintiä ja tilintarkastusvelvollisuuden valvonnan vastuun siirtämistä rekisteriviranomaiselle. Suomen Tilintarkastajien kannanoton mukaan, tilintarkastusvelvollisuuden noudattamisen valvontaa tulisi tehostaa nykyisestään. Yksi kaupparekisterilain uudistuksen pyrkimyksestä oli nimenomaan kaupparekisteritietojen luotettavuuden parantaminen ja tätä peilaten, tilinpäätösten luotettavuutta parantaa puolestaan ajantasaisesti suoritettu lakisääteinen tilintarkastus. Kannanotossa kommentoitiin olevan perusteltua, että kaupparekisteritiedoista ilmenisi esimerkiksi onko yritys tilintarkastusvelvollinen, onko tilintarkastaja valittu tai onko kaupparekisteriin rekisteröidystä tilinpäätöksestä annettu tilintarkastuskertomus. (Suomen Tilintarkastajat ry 2022.) Tilintarkastajien esille nostamat seikat ovat varsin relevantteja tilinpäätösten luotettavuuden kannalta, mutteivat olisi toteutuessaankaan kannustaneet yrityksiä ajantasaisempaan tilinpäätösten rekisteröintiin.

4 Opinnäytetyössä käytetyt menetelmät

4.1 Määrällinen tutkimus

Määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus on ongelmanratkaisua, jolla pyritään selvittämään tutkimuskohteen lainalaisuuksia numeerisissa kysymyksissä. Määrällistä tutkimusta nimitetään toisinaan myös tilastolliseksi tutkimukseksi. Numeerisella menetelmällä tarkoitetaan sitä, että tutkittavaa tietoa kerätään ja käsitellään numeroiden avulla eikä esimerkiksi henkilökohtaisin, havainnoivin haastatteluin. Määrällisellä tutkimusotteella pyritään vastaamaan kysymyksiin, mikä, missä, kuinka paljon, kuinka moni tai kuinka usein. (Heikkilä 2014, 13–15, Vilkka 2007, 14.) Määrällisessä tutkimuksessa käytettävä tieto on valmiiksi numeroina tai tutkija ryhmittelee aineiston numeeriseen muotoon tutkimusta varten (Vilkka 2007, 14). Tutkimusaineisto on tyypillisesti lukumääräisesti suuri, mahdollisimman edustava otos tutkittavasta asiasta. Koska tutkimuksen pohjana käytettävä aineisto on vain otos jostakin tutkittavasta massasta, pyritään tutkimustuloksia yleistämään laajempaan joukkoon sovellettavaksi tilastollisen päätelyn keinoin. (Heikkilä 2014, 15.) Tutkimustulokset esitetään numeroina, joita tutkija tulkitsee olennaisilta osin sanallisesti kuvaten mikä yhteys asioilla on tai mitä eroavaisuuksia niiden välillä on. (Vilkka 2007, 14.) Tutkimustuloksia kuvataan tyypillisesti erilaisten taulukoiden tai kuvioiden avulla. Määrällisen tutkimuksen avulla voidaan kartoittaa asian nykytilanne, mutta sen avulla ei päästä käsiin tutkimusongelman juurisyihin. (Heikkilä 2014, 15.)

Tutkija voi hankkia määrälliseen tutkimukseen tarvitsemansa tiedot itse tai hyödyntää muiden keräämiä tietokantoja, rekistereitä tai tilastoja. Suomessa Tilastokeskus on merkittävin julkinen taho, joka kerää ja ylläpitää useita erilaisia tilastoja ja rekistereitä. Tilastokeskuksen lisäksi erilaisia tilastoja julkaisevat lisäksi osa valtion laitoksista, kunnat, yritykset sekä järjestöt. Valmiiden tilastojen hyödyntäminen tutkimuksessa on kuitenkin yleensä ongelmallista, sillä niiden sisältämät tiedot eivät ole välttämättä riittäviä tai tutkimuksen kysymyksenasettelua ei kyetä muotoilemaan siten, että olemassa oleva tilastotieto vastaisi tutkimuskysymykseen. Lisäksi tiedot ovat harvoin sellaisessa muodossa, että niitä

voisi suoraan hyödyntää tutkimusmateriaalina. Niiden käyttö edellyttäisi tiedon muokkausta, yhdistelyä ja tarkistamista ennen kuin tietoa voisi hyödyntää tutkimuksessa. Edellä mainituista syistä tutkija kerää usein tutkimusaineiston itse. (Heikkilä 2014, 16–17.)

Tutkimusprosessi on useasta toisiinsa sidoksissa olevasta elementistä muodostuva kokonaisuus, joka vaatii tutkimuksen tekijältä prosessiosaamista ja johdonmukaisuutta. Tutkimusprosessi käynnistyy tutkimusongelman määrittämisellä sekä perehtymisellä aiempaan tutkimustietoon, niiden tarjoamiin tutkimustuloksiin ja aiheeseen liittyvään teoretiseen tietoon. Joskus varsinaista tutkimusta voi edeltää esitutkimus, jonka avulla pyritään rajaamaan ja täsmentämään varsinaista tutkimusongelmaa. Tutkimusongelman määrittämisen ja aiheeseen perehtymisen yhteydessä tutkijan on laadittava tutkimussuunnitelma, joka sisältää tiedot tutkimukseen vaikuttavista asioista. Suunnitelma sisältää käytännössä päätökset tutkimukseen liittyvistä prosessin keskeisistä vaiheista ja niiden toteutuksesta. Tutkimussuunnitelma kertoo mitä tutkitaan ja miksi, millaista aineistoa tutkimuksessa käytetään sekä miten tiedot hankitaan, käsitellään ja raportoidaan. Se sisältää tarvittaessa tiedon myös tutkimuksen budjetista ja toteutuksen aikataulusta. (Heikkilä 2014, 20–23.) Tutkimussuunnitelmaa seuraavat tutkimuksen vaiheet ovat mahdollisen tiedonkeruuvälineen esimerkiksi kyselylomakkeen rakentaminen, tietojen kerääminen, käsittely ja analysointi sekä lopulta tutkimuksen tulosten raportointi (Heikkilä 2014, 23).

Tutkimusprosessin mukaisesti jo tutkimuksen alussa on tutkimusongelman perusteella päätettävä mikä tiedonkeruumenetelmä soveltuu parhaiten tehtävän tutkimuksen tarpeisiin. Määrällisen tutkimuksen yleisimpiä tiedonkeruumenetelmiä ovat erilaiset kyselyt, mutta tutkimusaineiston keräämiseen voidaan käyttää myös havainnointia sekä erityisessä koetilanteessa suoritettavaa kokeellista tutkimusta. Näiden lisäksi tutkimuksessa voi käyttää edellä mainitusti jo valmista tilastotietona julkaistua aineistoa. (Heikkilä 2014, 17–19.)

Hyvälle tutkimukselle on asetettu perusvaatimukset, joiden täytyessä tutkimus on onnistunut ja luotettava työväline käyttäjilleen. Tutkimuksen tulee olla pätevä, luotettava, puolueeton, tehokas ja taloudellinen, avoin sekä hyödyllinen ja

käyttökelpoinen. Lisäksi tutkimuksen raportoinnissa tulee huomioida tietosuojaa. Tutkimuksen pätevyydellä tarkoitetaan sitä, että tutkimus tarkastelee sitä mitä oli tutkimusongelman mukaisesti tarkoituskin selvittää. Pätevyys eli validiteetti on varmistettava huolellisella suunnittelulla ja tarkasti harkitulla, oikealla tiedonkeruumenetelmällä. (Heikkilä 2014, 27.) Luotettavuus, reliabiliteetti, tarkoittaa tulosten tarkkuutta eli tutkimus tulisi voida toistaa vastaavin tuloksin. On siis tärkeää varmistua, etteivät tutkimustulokset ole sattumanvaraisia esimerkiksi liian pienen otoksen tai puutteellisen kohderyhmän vuoksi. (Heikkilä 2014, 28.) Tutkimukseen liittyy aina tutkijan näkökulmasta tehtyjä subjektiivisia valintoja kuten tutkimusongelman muotoilu ja tutkimusmenetelmien valinta. Tutkimuksen tulee kuitenkin olla puolueeton eli objektiivinen, sen tulokset eivät saa riippua tutkijasta. Esimerkiksi haastattelututkimuksessa haastattelija ei saa johdatella vastaajaa tiettyyn vastausvaihtoehtoon kysymyksenasettelulla tai omilla näkemyksillään. (Heikkilä 2014, 28–29.)

Tutkimusta ei ole kannattavaa tehdä ilman kunnollista päämäärää tai esimerkiksi rajatuin taloudellisin resurssein, jolloin tutkimuksen luotettavuus kärsii. Markkinointitutkimus on hyvä tyyppiesimerkki tehokkaasta ja taloudellisesta tutkimuksesta. Tutkimukseen sijoitettu rahallinen panostus maksaa itsensä nopeasti takaisin, jos tutkimuksen perusteella voidaan parantaa esimerkiksi asiakaspalvelua ja saada tätä kautta tyytyväisemmät asiakkaat ostamaan enemmän. Tutkimuksen avoimuus on tärkeää. Tutkimukseen osallistuvilla tulee selvittää tutkimuksen käyttötarkoitus. Avoimuus liittyy myös tulosten raportointiin. Tutkimusraportissa tulee esitellä käytetyt menetelmät sekä niihin liittyvät, mahdolliset epätarkkuustekijät. Lisäksi kaikki tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset on esitettävä raportissa, olivatpa ne toimeksiantajan kannalta edullisia tai eivät. (Heikkilä 2014, 29.) Tutkijan tulee varmistaa, että tutkimus on hyödyllinen ja käyttökelpoinen eli se tuo esiin jotakin uutta tietoa tutkittavasta kohteesta. Lisäksi on varmistettava, että tutkimuksen tulokset ovat käytössä silloin kun niitä tarvitaan ja, että tutkimukseen kerätyt tiedot ovat tuoreita ja täsmällisiä. Tutkimukseen toteuttamiseen tulee siis varata riittävästi aikaa. (Heikkilä 2014, 30.) Kuten muussakin asiassa, myös tutkimusta tehdessä tietosuojan merkitys korostuu. Tutkimusraportissa tulee huomioida, ettei tutkimukseen osallistuvien

yksityisyyttä tai yritysten liikesalaisuutta vaaranneta. Tutkimus tulee toteuttaa siten, ettei yksittäistä vastaajaa voi tunnistaa. (Heikkilä 2014, 29.)

Tämä opinnäytetyö toteutettiin hyödyntäen edellä esiteltyä määrällistä eli kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Määrällinen tutkimusmenetelmä soveltuu erinomaaisesti opinnäytetyössä esiintyvän tutkimusongelman selvittämiseen. Tutkimuksessa käytettävä aineisto on numeerista tai muodostuu tarkasteltavan aineiston pohjalta numeeriseen muotoon, jolloin määrällinen tutkimus on järkevin toteutusmuoto. Tällöin tulosten tarkasteluun voidaan hyödyntää numeerista dataa ja havainnollistavia kuvioita. Tutkimuksen lopputuloksen on tarkoitus vastata yhteen määrällisen tutkimuksen tyypillisistä tutkimuskysymyksistä eli kuinka moni tutkimusotoksen valikoituneiden yritysten joukosta laiminlyö lakisääteistä velvollisuuttaan tilinpäätöksen rekisteröinnistä. Opinnäytetyössä käytettyjä aineiston hankinnan menetelmiä ja tutkimuksen käytännön toteutusta käsitellään tarkemmin alaluvussa 4.2 Opinnäytetyön käytännön toteutus.

4.2 Opinnäytetyön käytännön toteutus

Suomen Yrittäjät ry:n ja Finnvera Oyj:n teettämän Pk-yritysbarometrin mukaan Pohjois-Karjalassa toimi vuonna 2007 noin 6 401 yritystä (PK-Yritysbarometri 2009, 8). Liki 15 vuoden aikana yrityksiä on perustettu paljon lisää ja toisaalta osa on ehtinyt lopettaa toimintansa tai päätyä konkurssiin. Vainu-yritystietokannan, kaupparekisteritietoihin pohjautuvan, tiedon mukaan Pohjois-Karjalassa toimi lokakuun 2023 alussa kaikkiaan 5 374 osakeyhtiötä sekä lukuisia muiden yhteisömuotojen alla toimivia yrityksiä. Vainusta ajetun yhteenvedon mukaan Pohjois-Karjalan alueella toimii osakeyhtiöitä 82:lla eri TOL 2008 toimialaluokituksen mukaisella toimialalla.

TOL 2008 toimialaluokitus on Euroopan Unionin toimialaluokitus NACEen perustuva kansallinen standardi, jota käytetään tilastoinnissa. TOL 2008 kuvaa yrityksiä ja organisaatioita niiden harjoittaman taloudellisen toiminnan perusteella. Luokitus toimii tiedonkeruu- ja kuvauskehikkona taloudellista toimintaa

kuvaavissa tilastoissa. Tällaisia tilastoja ovat esimerkiksi tuotannollista toimintaa tai työllisyyttä kuvaavat tilastot. (Tilastokeskus 2023.)

Vainu on yritystietokanta, jonka tarjoamat tilinpäätöstiedot ovat peräisin Patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämästä kaupparekisteristä. Yritystiedolla tarkoitetaan yritykseen liittyviä tietoja, kuten toimialaa, sijaintia, taloustietoja, yrityksen käyttämiä teknologioita, rekisteritietoja sekä muutoksia, esimerkiksi fuusioita. Vainu on ensisijaisesti markkinoinnin apuvälineeksi sekä liiketoimintaa palvelevan yritysdatan hyödyntämiseen luotu yritystietokanta. Tietokantaa hyödynnetään muun muassa toiminnanohjausjärjestelmiin integroituna yritysten myynnin ja markkinoinnin tukena. (Vainu 2020.)

Vainu -yritystietokannan lähteinä toimivat Patentti- ja rekisterihallitus, yritysten julkiset verkkosivut ja sosiaalisen median julkaisut, mediatiedot, rekrytointi- ja nimitysilmoitukset sekä muut vastaavat julkisesti saatavilla olevat tiedot (Vainu 2023a). Vainu kerää dataa rajapintajärjestelmistä, kuten Patentti- ja rekisterihallitukselta reaaliaikaisesti (2023b). Tietojen ajantasaisuuden ansiosta tietokantaa voidaan käyttää apuvälineenä opinnäytetyötä tehdessä. Vainu -yritystietokanta toimii maksullisen lisenssin kautta, jonka hinta määräytyy käyttäjien määrä perusteella. Kirjautuminen vaatii henkilökohtaisen käyttäjätunnuksen ja salasanan. Tätä opinnäytetyötä varten olen saanut luvan hyödyntää työnantajani kautta käytössä olevia tunnuksia tietojen hakuun.

Opinnäytetyön tutkimusaineiston keräämisen pohjana käytettiin Vainu -yritystietopalvelusta ajettua listaa Pohjois-Karjalassa toimivista osakeyhtiöistä. Tämän vuoksi tietokantaa voidaan käyttää tutkimuksen apuvälineenä. Vainu tietokantahaun parametreina käytettiin vaihtoehtoisista, hakutulosta rajaavista tekijöistä aluetta "Pohjois-Karjala", yhtiömuotoa "osakeyhtiö" ja yrityksen tilaa "aktiivinen". Haku tuotti Excel-listauksen, joka sisälsi edellä mainitun mukaisesti 5 374 osakeyhtiötä, joiden kotipaikka on Pohjois-Karjalan alueella. Aineistoa muokattiin Excelissä siten, että saatiin luotua pivot-taulukko, jonka parametreina toimivat yrityksen päätoimiala ja kyseisellä toimialalla toimivien yritysten määrä. Tarkasteluotantaa varten taulukosta rajattiin harkinnanvaraisesti viisi toimialaa, joilla

toimii eniten yrityksiä (kuva 1). Kuvassa 1 päätoimialan perässä suluissa oleva numero kuvaavat kyseisen toimialan TOL 2008 toimialaluokitusta.

Päätoimiala	Määrä
Kiinteistöalan toiminta (68)	560
Vähittäiskauppa pl. moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien kauppa) (47)	398
Erikoistunut rakennustoiminta (43)	351
Talonrakentaminen (41)	332
Maaliikenne ja putkijohtokuljetus (49)	274

Kuva 1. Suurimmat toimialat.

Viiden suurimman toimialan yritykset muodostavat 36 prosenttia koko Pohjois-Karjalan osakeyhtiöiden määrästä. Tästä joukosta harkinnanvaraiseen otantaan valittiin liikevaihdon perusteella 50 suurinta yritystä kultakin toimialalta. Otanta kattaa siten 250 yritystä viideltä eri toimialalta, mikä tarkoittaa viittä prosenttia kaikista Pohjois-Karjalan osakeyhtiöistä.

Otannassa mukana olevilla toimialoilla toimivien 50 suurimman yrityksen liikevaihdon suuruusluokat jakautuivat seuraavasti:

- kiinteistöalan toiminta 29 000 000–619 000 euroa
- vähittäiskauppa 81 000 000–1 717 000 euroa
- erikoistunut rakennustoiminta 225 700 000–1 360 000 euroa
- talonrakentaminen 56 600 000–1 050 000 euroa
- maaliikenne- ja putkijohtokuljetus 9 315 000–910 000 euroa.

Liikevaihdon jakautumisen perusteella on todettavissa, että otantaan päätyi mukaan liikevaihdon kautta tarkasteltuna melko laaja joukko eri kokoisia yrityksiä. Näin ollen tässä opinnäytetyössä esitetty tarkastelun tulos ei kuvaa tilannetta ainoastaan kaikkein suurimpien osakeyhtiöiden näkökulmasta. Huomioitavaa kuitenkin on, että pienemmät, kokoluokaltaan juuri tilintarkastusraajat ylittävät osakeyhtiöt puuttuvat otannan harkinnanvaraisuuden vuoksi tarkastelusta.

Tilinpäätöksen rekisteröintivelvollisuuden täyttämisen tarkastelu toteutettiin tarkastamalla ensin Patentti- ja rekisterihallituksen Virre -tietopalvelun (www.virre.prh.fi) yrityshaun kautta. Haku toteutettiin yrityksittäin, tarkistaen

kaupparekisterin tiedoista mikä on yrityksen tilikausi, onko yritys rekisteröinyt viimeisimmät tilinpäätöstietonsa kaupparekisteriin ja onko rekisteröinti tehty osakeyhtiölain mukaisen määräajan puitteissa eli kahdeksan kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Virren tietojen tarkastuksen perusteella havaittiin, että yksi ”Erikoistunut rakennustoiminta” -ryhmän otantaan nousseista yhtiöistä oli asetettu konkurssiin lokakuun 2023 lopussa. Tämä korvattiin ottamalla tarkasteluun mukaan toimialan suuruusjärjestyksessä 51. yhtiö.

Rekisteröityjen tilinpäätöstietojen tarkastelu Virre-tietopalvelun ja Vainu -yritystietokannan kautta toteutettiin 16.–25. lokakuuta 2023. Useimpien yritysten tilikausi päättyy 31.12., joten tarkastelun perustana voitiin käyttää olettaa, että 31.12.2022 päättyneiden tilikausien vaadittavat rekisteröinnit tulisi olla tarkasteluhetkellä tehtynä. Murrettujen eli muulloin kuin 31.12. päättyvien tilikausien osalta tarkastelussa otettiin huomioon osakeyhtiölain mukainen kahdeksan kuukauden määräaika tilikauden päättymisestä. Mikäli yrityksen tilikausi päättyy esimerkiksi 30.4. ei rekisteröinnin määräaika näin ollen ole vielä täyttynyt vuoden 2023 puolella päättyneen tilikauden osalta. Näissä tapauksissa huomioitiin kyseisen yhtiön määräaikojen noudattaminen edellisen rekisteröidyn tilinpäätöksen kautta, mikäli 30.4.2023 päättyneen tilikauden tilinpäätös ei ollut vielä rekisteröity.

Virren tietojen tarkastelun jälkeen tarkastettiin Vainu -yritystietopalvelun kautta yritys kerrallaan hakemalla, onko yritys rekisteröinyt kaupparekisteriin virallisen, kirjanpitolain tarkoittaman tilinpäätöksen ja tilintarkastuskertomuksen. Tutkimusaineisto kerättiin edellä mainittuja menetelmiä apuna käyttäen numeeriseen muotoon Excel-taulukoon. Excel-taulukko rakennettiin siten, että jokaisen tarkasteltavan yrityksen kohdalla vastattiin kuvan 2 mukaisiin väittämiin numerolla yksi (1), mikäli väittäjä piti paikkansa. Numeeriseen muotoon kerätyt havainnot auttavat tarkasteluotoksen tulosten kokoamisessa ja tulkinnessa.

tilinpäätös- tiedot on rekisteröity	tilinpäätös- tietoja ei ole rekisteröity	rekisteröinti tehty määräajan puitteissa	rekisteröintiä ei ole tehty määräajan puitteissa	rekisteröity vain tulos ja tase	virallinen tilinpäätös on rekisteröity	tilintarkastus- kertomus on rekisteröity	tilintarkastus- kertomusta ei ole rekisteröity
1		1			1	1	

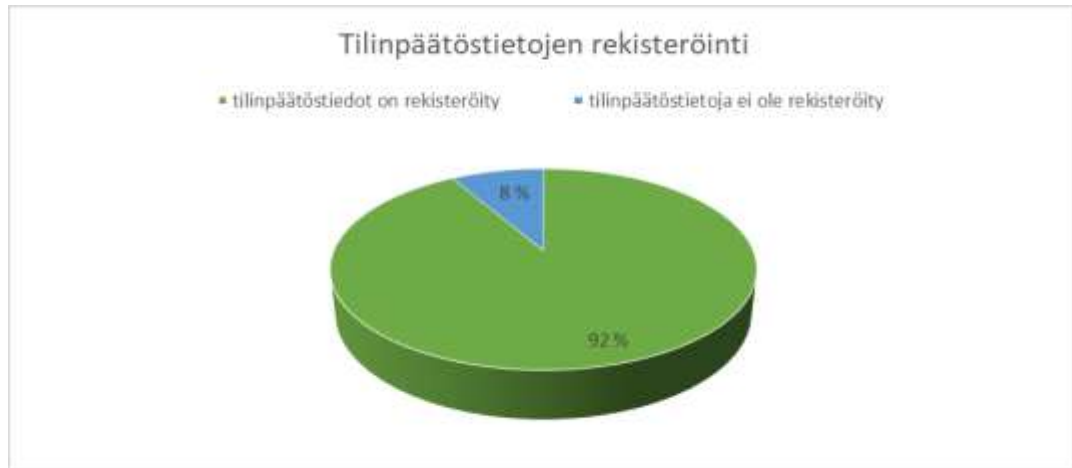
Kuva 2. Esimerkki kerätyn aineiston taulukoinnista.

Kaikki otantaan kuuluvat yritykset ovat kokonsa perusteella tilintarkastusvelvollisuuden piirissä, joten tarkastelussa ei otettu erikseen kantaa onko yritys tilintarkastusvelvollinen. Tarkasteluotantaa rajaavana tekijänä käytettiin liikevaihtoa, mutta tilintarkastusvelvollisuuden rajojen täyttyminen sen perusteella, että myös tase tai henkilöstömäärä ylittää raja-arvon varmistettiin otantaan kuuluvien yhtiöiden osalta tilinpäätösten läpikäynnin yhteydessä, mikäli tieto oli saatavilla eli tilinpäätös rekisteröity. Tarkastelujoukossa ei ollut tilinpäätöksensä rekisteröineitä yrityksiä, jotka eivät olisi olleet tilintarkastusvelvollisia. Opinnäytetyössä toteutetun tarkastelun tuloksia on käsitelty seuraavassa luvussa.

5 Tulokset

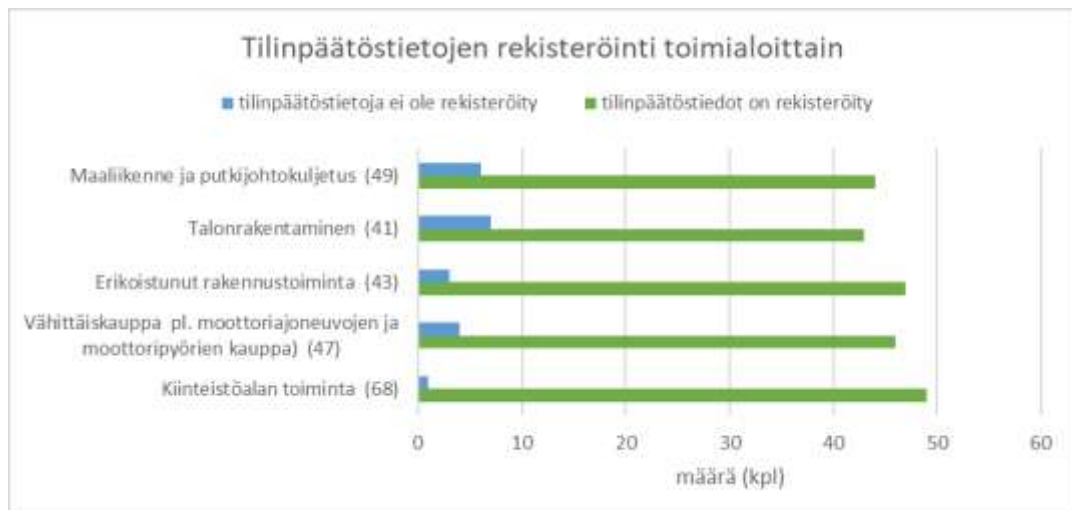
Opinnäytetyöhön sisältyvässä tutkielmassa selvitettiin rekisteröinti- ja tilinpäätöstietojen tarkastelun kautta osakeyhtiöiden rekisteröintivelvollisuuden täyttämisen tilannetta Pohjois-Karjalassa. Selvitys toteutettiin opinnäytetyön luvussa 4.2 kuvatuin menetelmin. Tuloksissa esitetyt prosenttiosuudet kuvaavat osuutta tarkastelun kohteena olleesta 250 yrityksen joukosta.

Ensimmäisenä selvitettiin, ovatko yritykset rekisteröineet tilinpäätöstietonsa kaupparekisteriin. Kuviosta 1 voidaan todeta, että 92 prosenttia tarkastelun kohteena olleista yrityksistä on rekisteröinyt tilinpäätöstietonsa asianmukaisesti. Tämä tarkoittaa, että 21 yritystä tarkastelun kohteena olleesta 250 osakeyhtiöstä ei ole rekisteröinyt viimeisimmän päättyneen tilikauden tilinpäätöstietoja lainkaan.

Kuvio 1. Rekisteröintimäärien jakauma 250 yrityksen otannassa.

Otoksessa oli mukana yrityksiä viideltä eri toimialalta. Tarkastelun perusteella havaittiin, ettei toimialalla ole merkittävää vaikutusta siihen onko tilinpäätöstiedot rekisteröity (kuvio 2). Toimialojen väliset erot eivät olleet merkittäviä, hieman muita aloja enemmän laiminlyöntejä esiintyi maaliikenne ja putkijohtokuljetus- sekä talonrakentaminen -toimialaryhmissä.

Kuvio 2. Rekisteröintimäärien jakauma toimialoittain 250 yrityksen otannassa.

Toinen tarkastelun kohde oli se, onko yhtiö rekisteröinyt tilinpäätöstiedot kaupparekisteriin lain säättämien määräaikojen mukaisesti. Osakeyhtiölain mukaan osakeyhtiön tulee rekisteröidä tilinpäätös ja tilintarkastuskertomus kaupparekisteriin kahdeksan kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Määräajan sisällä tilinpäätöstiedot on rekisteröinyt 87 prosenttia tarkastelluista yrityksistä

(kuvio 3). Toimialoittain tarkasteltuna (kuvio 4) ei havaittu olennaisia toimialakohtaisia eroja. Vähiten rekisteröinnin määräajan laiminlyöntejä esiintyi kiinteistöalan toiminta -toimialaryhmässä, jossa vain kolme yritystä oli rekisteröinyt tilinpäätöstiedot myöhässä.

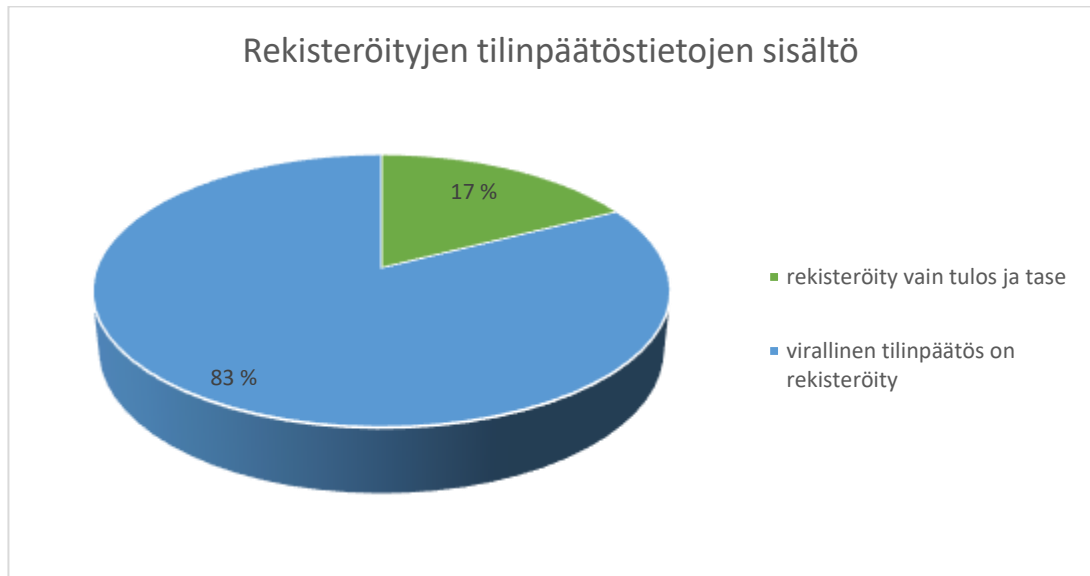
Kuvio 3. Rekisteröinti määräajan mukaan 250 yrityksen otannassa.

Kuvio 4. Rekisteröinti määräajan mukaan toimialoittain jaettuna 250 yrityksen otannassa.

Virre-tietopalvelun avulla tehdyn tarkastelun kautta saatiin selville edellä esitetyt seikat, eli valtaosa tarkastelun kohteena olleista yrityksistä oli rekisteröinyt tilinpäätöstietonsa.

Seuraavaksi kiinnitettiin huomiota siihen, mitä rekisteriin päätyneet tilinpäätöstiedot sisältävät. Yli 80 prosenttia yrityksistä oli rekisteröinyt lain edellyttämän kirjanpitolain mukaisen, virallisen tilinpäätöksen (kuvio 5), mutta tilintarkastuskertomuksen on rekisteröinyt vain 60 prosenttia yrityksistä (kuvio 6). Virallisen tilinpäätöksen rekisteröineitä yrityksiä oli 189 kappaletta ja tilintarkastuskertomuksen oli rekisteröinyt 151 yritystä.

Kuvio 5. Tilinpäätöstietojen sisältö 250 yrityksen otannassa.

Kuvio 6. Tilintarkastuskertomusten rekisteröinti 250 yrityksen otannassa.

Numeerisesti tarkasteltavaan muotoon kerätyn tiedon lisäksi tilinpäätöstietojen tarkastelun yhteydessä havaittiin, että useissa tapauksissa, joissa virallinen tilinpäätös ja tilintarkastuskertomus oli rekisteröity, tilinpäätöksestä puuttui hallituksen, toimitusjohtajan sekä tilintarkastajan allekirjoitukset. Lisäksi havaittiin, että osa yrityksistä oli rekisteröinyt alun perin tuloslaskelman ja taseen, mutta täydentänyt rekisteröintiä vain tilintarkastuskertomuksella eli virallinen tilinpäätös on jäänyt rekisteröimättä.

Edellä esitetyt tulokset ovat opinnäytetyön luvussa 4.2 kuvatun mukaisesti toteutetun tutkimusaineiston tarkastelun perusteella todettuja faktoja. Tarkastelussa käytettiin apuna Virre -tietopalvelua sekä Vainu -yritystietokantaa. Tuloksiin liittyviä havaintoja niihin liittyvine taustatietoineen on käsitelty laajemmin opinnäytetyön luvussa 6.1 Johtopäätökset.

6 Johtopäätökset ja pohdinta

6.1 Johtopäätökset

Osakeyhtiöiden toimintaa säätelevät muun muassa osakeyhtiö- ja kirjanpitolaki sekä muut yritystoimintaan liittyvät lait, joita tässä työssä on sivuttu eri asiayhteyksissä. Opinnäytetyön luvussa 2 on käsitelty kirjanpito-, osakeyhtiö- ja tilintarkastuslain osakeyhtiöille säätämiä velvoitteita kirjanpitoon, tilinpäätöksen laatimiseen ja sisältöön sekä rekisteröintivelvollisuuteen liittyen. Edellä mainitut lait säättävät osakeyhtiöiden tilinpäätöksen rekisteröintivelvollisuudesta eri tavoin, jopa hieman toisistaan poikkeavasti. Poikkeavuuksia on käsitelty tarkemmin luvussa 3. Lakien määräysten lisäksi tilinpäätöksen rekisteröintivelvollisuuden täyttymistä valvova viranomainen eli Patentti- ja rekisterihallitus antaa oman määräaikansa tilinpäätöksen rekisteröinnille. Patentti- ja rekisterihallituksen määrittämä määräaika on varsin löyhä tulkinta lakien vaatimuksista.

Kuten edellä mainittu, osakeyhtiöiden liiketoimintaan liittyy paljon lainalaisuuksia ja lakien asettamia velvoitteita. Opinnäytetyön luvussa 5 esitettyjen tarkastelun

tulosten perusteella voidaan todeta, että Pohjois-Karjalan osakeyhtiöt ovat nämä velvollisuutensa lähes poikkeuksetta täyttäneet. Kirjanpitovelvollisuuden voidaan todeta täytetyn, sillä tarkastelun tulosten perusteella 92 prosenttia tarkastelun kohteena olleesta 250 yrityksestä on rekisteröinyt kaupparekisteriin tilinpäätöstietoina vähintään tilikauden tuloslaskelman ja taseen. Ilman kirjanpidon laatimista yritys ei olisi kyennyt kyseisiä raportteja tuottamaan. Poikkeuksen havaintoon muodostavat ne yhtiöt, joiden tilinpäätöstietoja ei ollut rekisteröity lainkaan. Näiden osuus 250 yrityksen otannasta oli kahdeksan prosenttia eli 21 yritystä, joiden osalta ei voitu todentaa onko lakisääteinen velvollisuus kirjanpidosta hoidettu viimeksi päättyneellä tilikaudella.

Osakeyhtiön on laadittava kirjanpidon perusteella jokaiselta tilikaudelta tilinpäätös, jonka sisällöstä säädetään kirjanpitolaissa, kirjanpitoasetuksessa sekä valtioneuvoston pien- ja mikroyritysasetuksessa. Virallisen, kirjanpitolain tarkoittaman tilinpäätöksen sisältövaatimuksia on käsitelty tämän työn luvussa 2.2 sekä sen alaluvuissa. Tarkasteluotantaan sisältyneistä osakeyhtiöistä 83 prosenttia on täyttänyt velvoitteensa, kuten opinnäytetyön luvun 5 kuvio 5 osoittaa, paitsi kirjanpitovelvollisuuden myös tilinpäätöksen laatimisen ja sen rekisteröinnin osalta. Huomionarvoista on kuitenkin se seikka, että vaikka yritys oli rekisteröinyt kaupparekisteriin virallisen tilinpäätöksen, ei tilinpäätös ollut läheskään kaikissa tapauksissa allekirjoitettu. Tarkasteluotokseen sisältyi useita tapauksia, joissa tilinpäätös ja tilintarkastuskertomus oli rekisteröity asianmukaisesti määräajan puitteissa, mutta tilinpäätös oli allekirjoittamaton. Opinnäytetyön luvussa 3.2 on käsitelty kriteereitä, joiden täyttymisestä tilinpäätöksen ilmoittajan tulee huolehtia tilinpäätöstä rekisteröidessään. Yksi näistä on se, että rekisteriin päätyy hallituksen, toimitusjohtajan sekä tilintarkastajan allekirjoittama versio tilinpäätöksestä.

Kaikki tarkasteluotokseen sisältyneet yritykset olivat kokonsa puolesta opinnäytetyön luvussa 2.3 käsitellyn tilintarkastusvelvollisuuden piirissä. Eli kaksi seuraavasta kolmesta kriteeristä: liikevaihto, taseen loppusumma tai henkilöstön määrä, ylitti tilintarkastuslaissa määritellyt tilintarkastusrajat. Tästä huolimatta jopa 40 prosenttia tarkastelun kohteena olleesta 250 yrityksistä oli jättänyt tilintarkastuskertomuksen rekisteröimättä.

Tarkasteluun sisällyneille yhtiöille, jotka olivat jättäneet tilinpäätöstietonsa rekisteröimättä tai olivat rekisteröineet ne myöhässä, oli pääsääntöisesti lähtenyt opinnäytetyön luvussa 3.3.1 kuvatun mukaisesti kehotuskirje ilmoittaa puuttuvat tilinpäätöstiedot kaupparekisteriin. Kehotuksesta huolimatta 21 tarkastelun kohteena olleesta 250 osakeyhtiöstä ei ollut vielä tarkasteluhetkeen (lokakuu 2023) mennessä rekisteröinyt viimeisimpiä tilinpäätöstietojaan. Yritysten tilikausi oli suurimmassa osassa tapauksista päättynyt 31.12.2022 eli tilinpäätös ja tilintarkastuskertomus olisi tullut rekisteröidä elokuun loppuun mennessä. Työ on toteutettu 16.-25.10.2023 välisenä aikana, joten siinä ei ole voitu huomioida kaikkia lokakuun aikana myöhässä rekisteröityjä tilinpäätöksiä.

6.2 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tarkastella kuinka hyvin Pohjois-Karjalan osakeyhtiöt täyttävät lakisääteisen velvollisuutensa rekisteröidä tilinpäätös Patentti- ja rekisterihallitukselle. Työn teoriaosiossa luvuissa 2 ja 3 on käsitelty taustaa tilinpäätöksen laatimis- ja rekisteröintivelvollisuudelle. Molemmat ovat lakiin perustuvia velvoitteita, joita yritysten ei tulisi laiminlyödä.

Tarkastelun tulosten perusteella voidaan todeta, että Pohjois-Karjalan osakeyhtiöt ovat pääsääntöisesti hoitaneet lakisääteiset velvoitteensa kuntoon lain asettamien määräaikojen ja vaatimusten puitteissa. Poikkeuksia ja laiminlyöntejä joukkoon mahtuu, mutta niiden taustat eivät selvinneet tätä opinnäytetyötä varten tehdyssä tarkastelussa.

Kokemukseni perusteella olin odottanut, että havaittua useampi yritys olisi rekisteröinyt kaupparekisteriin vain tuloslaskelman ja taseen. Oli positiivinen yllätys havaita, että aiemmin vastaan osuneet tapaukset edustanevat vähemmistöä ja rekisteröinnit on pääosin ainakin pyritty hoitamaan oikein ja ajallaan. Yhtenä suurena tähän vaikuttavana tekijänä voi olla Pohjois-Karjalan osakeyhtiöiden kokoluokka. Alueella toimii suhteellisen paljon pienempiä osakeyhtiöitä, joiden taloushallinto on ulkoistettu tilitoimistolle. Tyypillisessä tilanteessa yhtiössä ei

ole ketään taloushallinnosta vastaavaa henkilöä, vaan ulkoinen tilitoimisto huolehtii kaikesta kirjanpidon ja velvoitteiden hoitamiseen liittyvästä. Tilitoimisto huolehtii siis useissa tapauksissa veroilmoituksen antamisesta sekä tilinpäätöstietojen rekisteröimisestä. Taloushallinnon kokonaisuuden ulkoistaminen voi kuitenkin olla yritykselle tässä yhteydessä niin kutsuttu kaksiteräinen miekka. Joko ulkoinen tilitoimisto ja sen kokenut kirjanpitäjä auttaa hoitamaan velvoitteet ajallaan ja täsmälleen lain edellyttämässä muodossa. Vaihtoehtoisesti tilitoimistoihin nykyisin vaikuttava resurssipula ja sen aiheuttama kiire sekä aikapaine voivatkin olla syy, minkä vuoksi virallinen tilinpäätös ja tilintarkastuskertomus jäävät rekisteröimättä. Etenkin tilanteessa, jossa tuloslaskelma ja tase on ilmoitettu rekisteröitäväksi veroilmoituksen yhteydessä ja ilmoituksen täydentäminen unohtuu.

Yritysten kokoluokka ja havaittu laiminlyöntien vähyys huomioiden voisi uskoa, ettei tilinpäätöstietojen tietoinen salaaminen toimi Pohjois-Karjalassa ainakaan yhtiöiden ensisijaisena intressinä siihen, minkä vuoksi tilinpäätöstietojen rekisteröintiä laiminlyötäisiin. Kyse on todennäköisemmin puhtaasti siitä, että tilinpäätöstietoja unohdetaan täydentää kaupparekisteriin siinä vaiheessa, kun tilintarkastus on suoritettu. Inhimillisestä unohduksesta johtuvan laiminlyönnin olettaa tukee myös se, että valtaosalle tilinpäätöstiedot myöhässä rekisteröineelle oli Virre-tietopalvelun mukaan lähetetty kehotuskirje. Useimmissa tapauksissa tilinpäätöstietojen rekisteröinti oli päivämääriin perustuvien havaintojen mukaan hoidettu kehotuksen jälkeen viipymättä kuntoon. Työn luotettavuutta tarkastellessa tulee huomioida, että opinnäytetyö on toteutettu lokakuussa 2023, jolloin kaikkia myöhässä rekisteröityjä 31.12.2022 päättyneen tilikauden tilinpäätöstietoja ei ole voitu ottaa huomioon tarkastelussa. Näin ollen rekisteröinnin laiminlyönnistä kertovat tulokset sisältävät pienen virheen riskin.

Opinnäytetyön luotettavuudesta ja eettisyydestä pyrittiin huolehtimaan siten, että tutkimuskysymykset olivat mahdollisimman yksiselitteisiä ja ettei niihin vastaaminen kyllä- tai ei-periaatteella ei pääse vääristämään tulosta ja tulokset ovat siten luotettavia. Tarkastelun tulokset dokumentoitiin huolellisesti Excel-taulukkoon ja muunnettiin samalla numeeriseen, helpommin analysoitavaan muotoon luvussa 4.2 kuvatulla tavalla. Tuloksia käsiteltiin ja tulkittiin pääosin

havainnolistavien taulukoiden avulla, jolloin tutkimuksen tulokset ovat esillä yksiselitteisesti eikä väärinymmärrysten vaaraa pääse syntymään.

Työn teorialähteinä on käytetty paljon lainsäädäntöä, joka usein on kirjoitettu hyvin laveasti ja tulkinnanvaraisesti. Laveat sanamuodot mahdollistavat sen, että lakia voidaan helposti tulkita väärin ja tätä kautta esitetyn tiedon merkitys muuttuu tahattomasti. Eettisyyden näkökulmasta tarkasteltuna, tahatonta tiedon merkityksen muuttumista on tässä työssä pyritty ehkäisemään käyttämällä myös toissijaisia lähteitä. Toissijaisissa lähteissä, kuten alan kirjallisuudessa, lain säädöksiä on usein selitetty ja näin ollen muidenkin kuin lakitekstien käyttö lähteenä on lisännyt ymmärrystä aiheesta auttaen välttämään tahatonta merkityksen muuttumista.

Opinnäytetyön aihe on opinnäytetyön tarkoitukseen mielenkiintoisuudesta huolimatta hyvin laaja ja tästä syystä tarkasteluotantaa on rajattu harkinnanvaraisesti edellisissä luvuissa esitettyjen kriteerien avulla. Otannan rajallisuudesta huolimatta työssä tehty tarkastelu antaa mielestäni suhteellisen hyvän kuvan Pohjois-Karjalan osakeyhtiöiden rekisteröintien tilanteesta. Jälkikäteen ajateltuna otantaa olisi voinut pyrkiä rajaamaan myös toisin keinoin. Jos samankokoinen otanta olisi otettu jollakin tapaa sattumanvaraisesti, esimerkiksi yrityksen kokoluokkaa millään tavoin rajaamatta, olisi tulosta voinut paremmin yleistää koko joukkoa kattavaksi. Tämä vaihtoehto olisi vaatinut työn tekemiseen vielä enemmän aikaresurssia, sillä jokaisen tarkasteltavan osakeyhtiön kohdalla olisi pitänyt erikseen dokumentoida se, olisiko yhtiö ollut tilintarkastusvelvollinen. Toisaalta tällöin olisi voitu havainnoida, esiintyykö eroja tilintarkastusvelvollisten ja ei-tilintarkastusvelvollisten yhtiöiden tilinpäätöstietojen rekisteröinnin täydellisyydessä eroja. Tämä voisi olla mielenkiintoinen, laajemman jatkotutkimuksen näkökulma.

Mikäli aiheesta haluaisi saada enemmän tietoa sekä perehtyä rekisteröintivelvollisuuden laiminlyöntien taustasyihin tulisi tutkimukseen olla käytettävissä enemmän aikaresurssia sekä erilaisten tutkimusmenetelmien yhdistelmiä. Esimerkiksi kyselytutkimus tilitoimistoille tai suoraan yrityksille voisi antaa täysin erilaista ja uutta näkökulmaa aiheeseen pelkän faktatiedon havainnoimisen

sijaan. Lisäksi kyselyyn tai haastatteluihin perustuvalla jatkotutkimuksella voisi päästä käsiksi laiminlyöntien perimmäisiin syihin.

Lähteet

- Hasu, A. 2020. Yritystieto haussa? Valitse paras yrityskanta näistä 25:stä. 13.1.2020. Blogi. <https://www.vainu.com/fi/blogi/yritystieto-paras-yrityskanta/>. 5.11.2023
- Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Herrala, O. 2022a. Häpeäpaalussa on tukku tuttuja nimiä: Kymmenet suuret firmat pimittävät tuloksensa ja miljardit pysyvät kadoksissa. Kauppa-lehti. <https://urly.fi/3g20>. 2.10.2023.
- Herrala, O. 2022b. ”On erittäin tärkeää, että tilinpäätöstiedot julkistetaan”, patistaa viranomaisen ja vihjaa uudesta laiminlyöntimaksusta. Kauppa-lehti. <https://urly.fi/3g21>. 2.10.2023
- Hietala, H., Järvensivu, P., Kaivanto, K. & Kyläkallio, K. 2023. Yrityksen asiakirja- ja sopimusopas. Helsinki: Alma Talent Oy. Alma Talent verkkokirjahylly. 2.10.2023.
- Horsmanheimo, P. & Steiner, M-L. 2017. Tilintarkastus – asiakkaan opas. Helsinki: Alma Talent Oy.
- Ikäheimo, S., Malmi, T. & Walden, R. 2019. Yrityksen laskentatoimi. Helsinki: Alma Talent Oy.
- Kaupparekisterilaki (kumottu) 129/1979.
- Kaupparekisterilaki 564/2023.
- Kirjanpitoasetus 1339/1997.
- Kirjanpitolaki 1336/1997.
- Kirjanpitolautakunta. 2007. Rahoituslaskelman laatiminen. <https://kirjanpitolautakunta.fi/-/rahoituslaskelman-laatiminen>. 21.10.2023.
- Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 389/1988.
- Leppiniemi, J. & Kaisanlahti, T. 2018. Tilinpäätäjän käsikirja. Helsinki: Alma Talent Oy.
- Leppiniemi, J. & Kykkänen, T. 2019. Kirjanpito, tilinpäätös ja tilinpäätöksen tulkinta. Helsinki: Alma Talent Oy.
- Merikanto, M. 2023. Yrityksen vero-ilmoitus ja tilinpäätöksen rekisteröinti myöhässä. Tili-Sanomat 2/2023. <https://tilisanomat.fi/kirjanpito/yrityksen-veroilmoitus-ja-tilinpaatoksen-rekisterointi-myohassa>. 22.10.2023.
- Niskavaara, E. 2017. Yritystaloutta esimiehille. Helsinki: Alma Talent Oy.
- Osakeyhtiölaki 624/2006.
- Paasikallio, M. 2023. Kaupparekisterilain uudistus: ajantasaisuutta ja digitalisatiota – yrityksille myös uusia velvoitteita. Tili-Sanomat 4/2023. <https://urly.fi/3g22>. 2.10.2023.
- Patentti- ja rekisterihallitus. 2022. PRH kehottaa yritystä ilmoittamaan tilinpäätöksensä kaupparekisteriin sakon uhalla. https://www.prh.fi/fi/tilinpaatokset/yrityksen_tilinpaatos_myohassa/kehotus_tilinpaatoksen_toimittamisesta_sakon_uhalla.html. 21.10.2023.
- Patentti- ja rekisterihallitus. 2023a. Yritysten lukumäärät kaupparekisterissä. <https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/yritystenlkm/lkm.html>. 2.10.2023.
- Patentti- ja rekisterihallitus. 2023b. Tilinpäätökset kaupparekisteriin. <https://www.prh.fi/fi/tilinpaatokset.html>. 16.10.2023.
- Patentti- ja rekisterihallitus. 2023c. Tilinpäätösilmoituksen asiakirjat kaupparekisteriin. https://www.prh.fi/fi/tilinpaatokset/ilmoituksen_liitteet.html. 16.10.2023.

- Patentti- ja rekisterihallitus. 2023d. Tiivistelmä uudesta kaupparekisterilaista. <https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/uusikaupparekisterilaki.html>. 21.10.2023.
- Patentti- ja rekisterihallitus. 2023e. Yrityksen tilinpäätös myöhässä kaupparekisteriin. https://www.prh.fi/fi/tilinpaatokset/yrityksen_tilinpaa-tos_myohassa.html. 21.10.2023.
- Patentti- ja rekisterihallitus. 2023f. PRH poistaa kaupparekisteristä tilinpäätök-sen ilmoittamatta jättäneitä osakeyhtiöitä ja osuuskuntia. https://www.prh.fi/fi/tilinpaatokset/yrityksen_tilinpaa-tos_myohassa/poistomenettely.html. 21.10.2023.
- Rautio, J. 2022. Kaupparekisteristä puuttuvat tilinpäätökset voivat olla vakava hälytysmerkki. Suomen Tilintarkastajat. 10.10.2022. Blogi. <https://tilintarkastajat.fi/blogit/kaupparekisterista-puuttuvat-tilinpaatokset-voi-vat-olla-vakava-halytysmerkki/>. 2.10.2023.
- Suomen Tilintarkastajat ry. 2022. Lausunnonantajan lausunto VN/5810/2020. <https://urly.fi/3g66>. 23.10.2023.
- Suomen Yrittäjät ry & Finnvera Oyj. 2009. Pk-yritysbarometri - Alueraportti, Pohjois-Karjala. <https://urly.fi/3g24>. 23.10.2023.
- Tilastokeskus. TOL 2008. <https://www.stat.fi/fi/luokitukset/toimiala/>. 24.10.2023. Tilintarkastuslaki 1141/2015.
- Vainu. 2023a. Database Privacy Statement. <https://www.vainu.com/legal-stuff/database-privacy-statement/>. 5.11.2023.
- Vainu. 2023b. Up to date with Data Updates. <https://www.vainu.com/features/data-updates/>. 5.11.2023.
- Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tie-doista 1753/2015.
- Verohallinto. 2023a. Osakeyhtiön ja osuuskunnan veroilmoitus. <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/osakeyhtio-ja-osuuskunta/>. 15.10.2023.
- Verohallinto. 2023b. Tilinpäätöstietojen ilmoittaminen – usein kysyttyä. <https://urly.fi/3g23>. 15.10.2023.
- Verohallinto. 2023c. Veroilmoituksen täyttöohje – osakeyhtiö ja osuuskunta. <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/osakeyhtio-ja-osuuskunta/ilmoittamisen-ohje/#Tilinpaatostiedot>. 15.10.2023.
- Verotusmenettelylaki 1558/1995.
- Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98723/Tutki-ja-mittaa_2007.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 19.10.2023.
- Yritys- ja yhteisötietolaki 244/2001.